

Uitvoeringsprogramma

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen

A Inleiding

A1. Introductie	3
Waarom dit uitvoeringsprogramma?	3
Bestuurlijke context	4
A2. Doelstellingen	5
A2.1 Bestaand beleid in relatie tot MVOI	5
A2.2 Zes doelen voor dit uitvoeringsprogramma	6

B De Utrechtse MVOI aanpak

B1. Betere vertaling van MVOI-thema's naar inkooprichtlijnen	7
B1.1 Klimaat	8
B1.2 Circulaire economie	9
B1.3 Gezonde leefomgeving	10
B1.4 Sociale en gezonde stad	11
B1.5 Ketenvaardigheid	12
B1.6 Activiteiten	13
B2. Versterken opdrachtgeven met impact	14
B2.1 Afspraken over rolverdeling & eigenaarschap	14
B2.2 Focus op impact	15
B2.3 Kansen per inkoopcategorie: MVOI categorieplannen	17
B2.4 Activiteiten 2024 – 2025:	17
B3. MVOI beter borgen in het inkoopproces & contractmanagement	18
B3.1 MVOI per fase van het inkoopproces	18
B3.2 Activiteiten 2024 – 2025	18
B4. Verbeteren van monitoring	19
B4.1 Monitoring van de vijf MVOI thema's	20
B4.2 Monitoring van de zes verbeterpunten van dit programma	21
B4.3 Activiteiten 2024 – 2025	21

B5. Inzet op communicatie	22
B5.1 Het belang van communicatie	22
B5.2 Activiteiten 2024 – 2025	22
B6. Inzet op kennisontwikkeling	22
B6.1 Het belang van kennisontwikkeling	22
B6.2 Activiteiten 2024 – 2025:	22

C Monitoren, sturen en verantwoorden

C1. Sturen en verantwoorden	23
C2. Financiën	23

D Bijlages

Bijlage 1: Factsheets MVOI inkoop categorieën	24
Bijlage 2: Evaluatie actieplan MVI 2017-2022	39
Bijlage 3: Overzicht beleidsdocumenten	40
Bijlage 4: Impactanalyse CE Delft	41
Bijlage 5: Activiteitenplanning	43
Bijlage 6: Uitleg afbeeldingen 4 en 5	46

A. Inleiding

A1. Introductie

Waarom dit uitvoeringsprogramma?

Het doel van dit uitvoeringsprogramma is om met inkoop meer maatschappelijke impact te maken. We vertalen onze maatschappelijke doelen naar onze rol als opdrachtgever en verbeteren de sturing hierop in de organisatie.

De afgelopen vijftien jaar is er steeds meer aandacht voor duurzaam en sociaal inkopen. Vanaf de eerste criteria-lijsten voor duurzaam inkopen (2008) tot de Green Deal Circulair Inkopen (2013) en het eerste Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (2016). Utrecht ondertekende de afgelopen jaren verschillende manifesten en convenanten om op die manier de inzet op duurzaam inkopen te bevestigen. Vanaf 2017 werkten we aan maatschappelijk verantwoord inkopen vanuit het actieplan MVI. In 2022 is de inzet op MVI geëvalueerd ¹.

Op 31 mei 2023 ondertekende de wethouder Financiën (portefeuillehouder inkoop) namens de gemeente Utrecht het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen². In het Manifest spraken overheden met elkaar af om met Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven & Inkopen (hierna: MVOI) meer maatschappelijke impact te maken.

Alle ondertekenaars van het Manifest MVOI stellen daartoe een actieplan MVOI op. Volgen de standaard voor beleidscyclus in Utrecht noemen we een actieplan een uitvoeringsprogramma. Het is een vertaling van beleid naar de uitvoering in de organisatie. Dit uitvoeringsprogramma is ook het vervolg op het actieplan MVI, dat liep tot 2022.

Overheden in Nederland kopen jaarlijks voor rond de €100 miljard aan diensten, leveringen en werken in. Al deze inkopen samen veroorzaken naar schatting 12% van de CO₂ uitstoot van Nederland en ruim 20% van het grondstofverbruik³. De gemeente Utrecht koopt jaarlijks voor zo'n €700 miljoen in. Dit geeft ons de kans om bij deze opdrachten ook te sturen op onze maatschappelijke doelen. Dit doen we door vanaf de start van projecten de impact en kansen in beeld te brengen. De impact van zowel onze eigen afwegingen en ontwerpkeuzes en die van de uiteindelijke aanbestedingen. Bij onze aanbestedingen vragen we marktpartijen om ons slimme, eerlijke, sociale en duurzame oplossingen te bieden.

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen gaat een stap verder dan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, wat de titel was van het vorige manifest. De 'O' van 'opdrachtgeven' is bewust toegevoegd, omdat de opdrachtgever binnen de organisatie al ver vóór het inkoopproces veel invloed heeft op dat wat uiteindelijk aanbesteed wordt. Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma zijn daarom bestuurlijke en ambtelijke opdrachtgevers betrokken. Vanaf 2024 krijgen zij jaarlijks inzicht in de MVOI-resultaten van hun organisatieonderdeel. De aandacht voor de rol van de opdrachtgever is één van de activiteiten binnen dit uitvoeringsprogramma. Daarmee richt dit programma zich op méér dan alleen de inkoopafdeling. We werken binnen de organisatie samen aan de verbeterpunten die nodig zijn om meer impact te maken met inkoop.

¹ Het overzicht van de uitkomsten van de evaluatie is te vinden in bijlage 2.

² <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/media/documents/2023-06/Manifest%20Maatschappelijk%20Verantwoord%20Opdrachtgeven%20en%20Inkopen%202022-2025-V2.pdf>

³ Bron: [Herziene versie: De milieu-impact van de jaarlijkse 85 miljard euro aan inkoop door alle Nederlandse overheden. Een studie die helpt bij prioriteren voor maatschappelijke verantwoord inkopen \(MVI\) | RIVM](#)

Bestuurlijke context

Coalitieakkoord 2022-2026

Het coalitieakkoord 2022-2026 heeft als titel: Investeren in Utrecht: kiezen voor gelijke kansen, betaalbaar wonen en klimaat. De belangrijkste drie onderwerpen uit het coalitieakkoord zijn:

- De groeiende ongelijkheid in de stad: we zetten een stap extra voor Utrechters die steun in de rug nodig hebben;
- De grote woningnood: met een sociaal volkshuisvestingsbeleid willen we ervoor zorgen dat mensen in onze stad kunnen blijven wonen of kunnen komen wonen;
- De klimaatcrisis: we kiezen voor stevige maatregelen om een bijdrage te leveren aan het aanpakken van de klimaatcrisis.

Als grote opdrachtgever kan Utrecht met haar inkopen aan meerdere van deze opgaven bijdragen.

Global Goals gemeente

Utrecht is ook een Global Goals gemeente. De Global Goals, ook wel Sustainable Development Goals (hierna: SDG's), zijn zeventien wereldwijd erkende doelen voor een duurzame en inclusieve samenleving. De SDG's vormen een kompas van duurzame, economische en sociale doelen om mondiale uitdagingen aan te pakken, een plek te geven in doelen op nationaal en regionaal niveau en in de eigen organisatie, waaronder in de eigen inkooppraktijk.

Gemeenten4GlobalGoals, waar de gemeente Utrecht deel van uitmaakt, is een netwerk van gemeenten die de zeventien SDG's hebben omarmd en daar op lokaal niveau aan werken. Via inkoop kunnen we een (in)directe positieve bijdrage leveren aan het behalen van deze doelen, zowel binnen Utrecht als buiten onze stad- en landgrenzen.

Afbeelding 1: de 17 Sustainable Development Goals

1. Geen armoede, 2. Geen honger, 3. Goede gezondheid en welzijn, 4. Kwaliteitsonderwijs, 5. Gendergelijkheid, 6. Schoon water en sanitair, 7. Betaalbare en duurzame energie, 8. Waardig werk en economische groei, 9. Industrie, innovatie en infrastructuur, 10. Ongelijkheid verminderen, 11. Duurzame steden en gemeenschappen, 12. Verantwoorde consumptie en productie, 13. Klimaatactie, 14. Leven in het water, 15. Leven op het land, 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten, 17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken

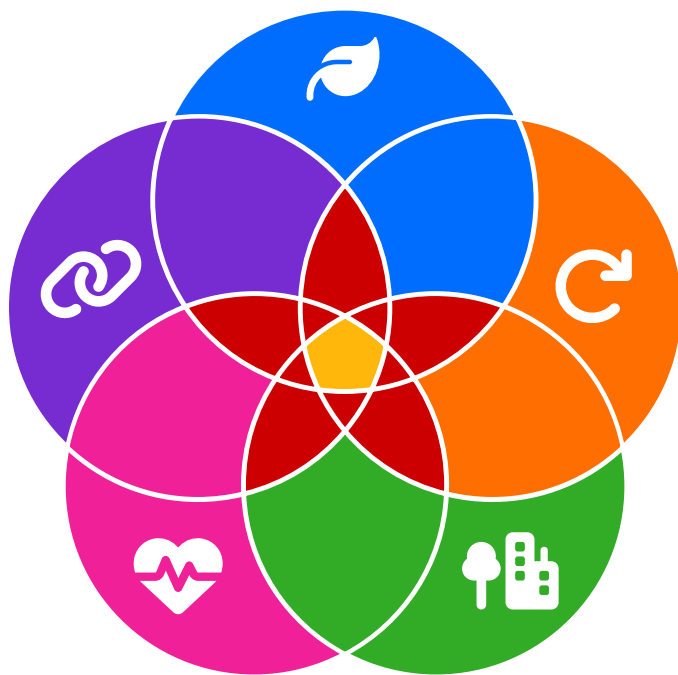
A2. Doelstellingen

We willen met inkoop meer maatschappelijke impact maken. Dit doen enerzijds door bestaand beleid een stevigere plek te geven in en rondom de inkoopprocessen: van interne opdrachtverlening tot ontwerpen, aanbesteden en contractmanagement. En anderzijds door te werken aan zes verbeterpunten om bestaand beleid beter te verbinden aan de dagelijkse inkooppraktijk en de sturing hierop te verbeteren.

A2.1 Bestaand beleid in relatie tot MVOI

Nota Inkoop en Contractmanagement

In de nota Inkoop en Contractmanagement staat beschreven hoe inkoop “doelmatig en duurzaam wil bijdragen aan een gezond Utrecht”. Utrecht wil economische én maatschappelijke waarde creëren door maatschappelijk verantwoord in te kopen. Doelen, zoals duurzaamheid, circulariteit, social return, gezondheid en innovatiegericht, krijgen een plek bij aanbestedingen. De inhoudelijke doelen op deze thema’s zijn niet vastgelegd in de nota Inkoop en Contractmanagement. Inhoudelijk beleid wordt uitgewerkt door en is belegd bij verschillende organisatieonderdelen. Inkoop zorgt ervoor dat doelen, die door de raad zijn vastgesteld in thematische beleidsnota’s, worden meegenomen in het inkoopproces.

Afbeelding 2: De Utrechtse vijf MVOI beleidsthema's

Vijf relevante MVOI beleidsthema's

In het Manifest MVOI zijn thema's benoemd waar overheden vanuit hun rol als opdrachtgever het meeste impact kunnen maken. Met de ondertekening van het manifest beloven de deelnemende partijen dat zij werken aan het realiseren van hun doelen binnen deze thema's. Voor dit uitvoeringsprogramma zijn vijf MVOI beleidsthema's uitgewerkt, die voortvloeien uit bestaand beleid en ambities van de gemeente Utrecht. In de nota Inkoop en Contractmanagement komen onderstaande thema's op hoofdlijnen ook terug, waarbij inkoop zorgt dat deze in het inkoopproces worden meegenomen.

- **Klimaat**
 - Verkleinen voetafdruk CO₂ uitstoot
 - Energie transitie
 - Duurzame mobiliteit

- **Circulaire economie**
 - Verlagen grondstoffenvoetafdruk
 - Verhoging % hernieuwbare, secundaire & duurzaam geproduceerde grondstoffen
 - Verlenging levensduur
 - Hoogwaardige verwerking

- **Gezonde leefomgeving**
 - Schone lucht en water
 - Gezonde bodem en ondergrond
 - Meer groen & biodiversiteit
 - Groen & biodiversiteit
 - Dierenwelzijn
 - Klimaatbestendige stad
 - Omgeving die uitnodigt tot bewegen, spelen & sporten

- **Sociale & gezonde stad**
 - Duurzame arbeidsparticipatie
 - Bestaanszekerheid
 - Gezondheid
 - Diversiteit & inclusie
 - Kansen voor impact ondernemers

- **Ketenverantwoordelijkheid**
 - Voorkomen van schending van mensen-, arbeid-, natuur-, en milieurechten
 - Fair Trade
 - FSC (verantwoord hout)

A2.2 Zes doelen voor dit uitvoeringsprogramma

Om beter te sturen op MVOI binnen de organisatie, werken we in 2024 en 2025 aan zes verbeterpunten. De verbeterpunten zijn:

1. Betere vertaling van MVOI-beleidsthema's naar inkooprichtlijnen;
2. Versterken opdrachtgeven met impact;
3. MVOI beter borgen in het inkoopproces & contractmanagement;
4. Verbeteren van monitoring;
5. Inzet op communicatie;
6. Inzet op kennisontwikkeling.

B. De Utrechtse MVOI aanpak

In 2023 startten we met het opstellen van dit uitvoeringsprogramma. De belangrijkste vertrekpunten daarbij waren:

- Het bestaande beleid van de gemeente Utrecht;
- De kaders vanuit het manifest MVOI;
- De aanbevelingen uit de MVI-evaluatie.

Aanvullend organiseerden we in het najaar van 2023 twaalf workshops. Bij de workshops waren medewerkers betrokken die werken aan de meest impactvolle inkopen; een dwarsdoorsnede van opdrachtgevers, inkopers en (beleids)adviseurs vanuit verschillende afdelingen. Tijdens die workshops bespraken we wat er al goed gaat op het gebied van MVOI, maar ook wat er nog beter kan en moet. Dat kan gaan over losse projecten en aanbestedingen, maar ook over hoe projecten worden aangestuurd. Of over hoe we kennis opbouwen en delen en communiceren binnen en buiten de organisatie. De uitkomsten zijn verwerkt in de zes verbeterpunten van dit programma. Een overzicht van de inkoopcategorieën is te vinden in de factsheets in bijlage 1. Per verbeterpunt zijn activiteiten benoemd waar we de komende jaren aan gaan werken.

B1. Betere vertaling van MVOI-thema's naar inkooprichtlijnen

Utrecht zet binnen aanbestedingen vanuit het inkoopbeleid als inspanningsverplichting in op maatschappelijk verantwoord inkopen. Het is daarbij niet altijd duidelijk wat de concrete doelen zijn waar de gemeente vanuit haar rol als opdrachtgever op stuurt en wat daarvan de gevolgen zijn. Per thema werken we de komende jaren aan duidelijkere inkooprichtlijnen, zodat het helder is wat de doelstellingen betekenen voor onze eigen organisatie, hoe we deze vertalen naar aanbestedingen en hoe we hierop gaan sturen.

B1.1 Klimaat

Er is een wereldwijde klimaatcrisis. Om de aarde leefbaar te houden voor de generaties na ons is het noodzakelijk dat we maatregelen nemen. Het thema “klimaat” gaat over het voorkomen van een negatieve impact op het klimaat of over het positief bijdragen aan het voorkomen van klimaatverandering. Denk aan CO₂-verlaging in productieketens (zogenaamde “scope 3 emissies”), bijdragen aan versnelling van de energietransitie en de transitie naar duurzame mobiliteit. Dit doen we door gebruik te maken van alle mogelijkheden voor duurzame energieproductie binnen onze gemeentegrenzen. Door met bewoners en ondernemers ambitieus aan de slag te gaan met energiebesparing. Door te blijven investeren in lopen, fietsen, openbaar vervoer en elektrisch rijden, om zo de brandstofmotor uit de stad te laten verdwijnen. En door te kijken naar CO₂ verlaging in de productieketens van alles wat we inkopen.

Subthema's klimaat

- Verminderen CO₂ uitstoot (zowel in de productie als de gebruiksfase);
- Bijdragen aan de energietransitie;
- Bijdragen aan de transitie naar duurzamere mobiliteit;
- Sociale kant van de energietransitie: bewustwording, Utrechters wegwijs maken hierin, werkgelegenheid in de duurzame energiesector stimuleren.

Vertaling van het thema klimaat naar aanbestedingen

Om te sturen op het thema klimaat bij aanbestedingen zijn verschillende instrumenten beschikbaar: van energie labels tot levenscyclusanalyses. De instrumenten verschillen per inkoopcategorie. Voor gebouwen maken we gebruik van energienormen voor gebouwen (MPG) en voor de openbare ruimte van de Milieukostenindicator (MKI). De CO₂ prestatieladder⁴ passen we toe in de bouw. Deze certificering helpt bedrijven bij het reduceren van CO₂ binnen hun de bedrijfsvoering, in projecten én in de keten. De ladder wordt als CO₂-managementsysteem en als aanbestedingsinstrument gebruikt. We vragen van aannemers dat zij hierop gecertificeerd zijn. We onderzoeken of we als organisatie zelf ook deze certificering kunnen behalen. Vanaf trede 4 en 5 van de CO₂ prestatieladder moeten organisaties ook de CO₂ uitstoot van hun inkoopketen in kaart brengen en sturen op verlaging hiervan.

4 <https://www.CO2-prestatieladder.nl/nl>

B1.2 Circulaire economie

De manier waarop mensen nu met grondstoffen omgaan is niet langer houdbaar. Het is nodig om hier slimmer en zorgvuldiger mee om te gaan, zodat we niet méér grondstoffen verbruiken dan dat de aarde jaarlijks kan opbrengen. Daarom werken we in Utrecht aan een circulaire economie. In 2030 willen we maximaal de helft aan primaire abiotische grondstoffen (mineralen, metalen, fossiel) gebruiken. En in 2050 wil Utrecht als stad helemaal circulair zijn. Dit doen we door te benutten wat we hebben en producten slimmer te ontwerpen voor toekomstig hergebruik. Maar, we verminderen ook onze milieu impact door vaker biobased materialen (materialen die gemaakt zijn van hernieuwbare grondstoffen en compleet of gedeeltelijk bestaan uit biologische materialen) te gebruiken in plaats van materialen van fossiele grondstoffen en door vrijkomende materialen en grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk opnieuw te gebruiken.

Subthema's circulaire economie

- Verlaging grondstoffenvoetafdruk;
- Verhoging percentage hernieuwbare grondstoffen, secundaire grondstoffen en duurzaam geproduceerde biograndstoffen;
- Verlenging levensduur van producten;
- Hoogwaardige verwerking door verbetering van schone, goed gesorteerde inzamelstromen en terugwinning van materialen.

Vertaling van het thema circulaire economie naar aanbestedingen

Als deelnemer van de Green Deal Circulair Inkopen werken we al sinds 2014 aan circulair inkopen en monitoren we hierbij ook onze inspanningen. De rol van de intern opdrachtgever is heel belangrijk; we werken toe naar circulair opdrachtgeverschap. Vóórdat een aanbesteding start, liggen er juist kansen om ons grondstoffenverbruik te verminderen. Dit kunnen we doen door afschrijvingstermijnen te verlengen, in te zetten op reparatie en onderhoud en natuurlijk ook door te heroverwegen of een inkoop wel noodzakelijk is.

In de aanbestedingsfase zijn er verschillende instrumenten om in te zetten op circulariteit, maar dit is niet altijd kwantitatief meetbaar te maken. De Milieukostenindicator (MKI) voor de openbare ruimte is een instrument dat CO₂ en grondstoffen combineert tot één meetwaarde. Deze indicator zetten we steeds vaker in bij onze openbare ruimte projecten, zowel in de ontwerp als de aanbestedingsfase. Ook trainen we onze medewerkers op dit onderwerp. Bij andere inkoop categorieën werken we over het algemeen met een plan van aanpak circulariteit en onderzoeken we welke instrumenten en indicatoren we nog meer in kunnen zetten.

B1.3 Gezonde leefomgeving

We vergroten de ecologische, landschappelijke en recreatieve kwaliteit van de stad voor mensen, planten en dieren. Een gezonde leefomgeving is een omgeving die vrij is van vervuiling van het milieu. Een gezonde leefomgeving is ook een omgeving die mensen als prettig ervaren en waar gezonde keuzes makkelijk zijn, en waar mensen graag willen wonen en verblijven. Daarbij hebben we oog voor biodiversiteit.

We zetten in op een gezonde leefomgeving in Utrecht door te werken aan:

- ruimte die uitnodigt tot bewegen, spelen en sporten;
- ruimte die uitnodigt tot ontmoeting en sociale contacten;
- ruimte waar mensen zich prettig en veilig voelen;
- vergroten van ecologische waarde en biodiversiteit door te werken aan een natuur inclusieve stad door inzet op groen en water;
- een goede luchtkwaliteit, gezonde bodem en goede waterkwaliteit;
- niet te veel geluid; plekken met stilte en rust;
- een klimaatbestendige stad door hitte eilanden en schade door wateroverlast te beperken en het water zo lang mogelijk vast te houden waar het valt;
- extra inzet op groepen met (een risico op) gezondheidsachterstand.

Subthema's gezonde leefomgeving

- Schone lucht;
- Schoon water;
- Gezonde bodem & ondergrond;
- Meer groen & biodiversiteit;
- Dierenwelzijn;
- Geluidsoverlast beperken;
- Klimaatbestendige stad (hittestress);
- Omgeving die uitnodigt tot bewegen, spelen & sporten;
- Gezond binnenmilieu.

Vertaling van het thema gezonde leefomgeving naar aanbestedingen

De vertaling van dit thema uit zich over het algemeen in ontwerpkeuzes en eisen die we als randvoorwaarde stellen bij onze projecten en aanbestedingen. Het is onderdeel van duurzaam opdrachtgeverschap dat we bijvoorbeeld de inzet op meer groen in de stad al in de ontwerpfase vormgeven. Ook maatregelen voor dierenwelzijn, zoals fauna-uittreed-plaatsen waarbij dieren de kans hebben om uit het water te komen als ze erin gevallen zijn, nemen we op in onze ontwerpen. Bij aanbestedingen liggen er kansen te sturen op luchtkwaliteit, in lijn met het convenant Schoon & Emissieloos Bouwen (SEB), dat Utrecht recent ondertekende. Daarnaast lenen sommige projecten zich ervoor om marktpartijen via een plan van aanpak uit te dagen om mee te denken over kansen voor een gezonde leefomgeving. Dit leidde in het verleden bijvoorbeeld tot de bushokjes voorzien van een sedumdak.

B1.4 Sociale en gezonde stad

Een toekomstbestendige Utrechtse economie met brede welvaart voor iedereen, dat is waar we naar streven. In de arbeidsmarkt van de toekomst kan iedereen op een gelijkwaardige manier meedoen. We hebben als doel dat iedereen een passende, inclusieve en (sociaal) veilige werkomgeving heeft, waar ze zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. We vinden het daarom belangrijk om te werken aan een inclusieve stad en arbeidsmarkt voor iedereen. Dit doen we door aandacht te hebben voor hen die nog niet op een gelijkwaardige manier mee kunnen doen in Utrecht en op onze arbeidsmarkt. Dit draagt bij aan inclusie, gelijke kansen en gezondheid, voor iedereen. We helpen onze opdrachtnemers om maximale werkgelegenheid gebaseerd op gelijkwaardigheid, een inclusieve werkomgeving en maatschappelijke meerwaarde te creëren en om maatschappelijk sensitief te werken voor de Utrechtse inwoners in een achtergestelde positie. Ook zetten we waar mogelijk extra in op het thema gezondheid, bijvoorbeeld binnen het sociaal domein, vooral voor mensen met (risico's op) gezondheidsproblemen. Zo dragen we bij aan Gezond Stedelijk Leven Voor Iedereen.

Daarnaast stimuleren we ondernemers die werken aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, de zogenaamde impact ondernemers. Bijvoorbeeld door mensen in dienst te nemen waar de arbeidsmarkt verder vanaf staat, producten duurzamer te maken, of grondstoffen te hergebruiken.

Subthema's sociale & gezonde stad

- Meedoen naar vermogen & duurzame arbeidsparticipatie (en toeleiding) voor mensen waar de arbeidsmarkt verder vanaf staat;

- Kansen creëren voor mbo-studenten;
- Bestaanszekerheid en versterken van sociale cohesie;
- Diversiteit & inclusie;
- Passende en begrijpelijke informatie;
- Kansen bieden voor impact ondernemers.

Extra speerpunten gezondheid: gezonde leefgewoonten (voeding, bewegen en roken), gezonde werkomstandigheden, geldzorgen, mentale gezondheid, extra aandacht voor kinderen, ouderen en Utrechters in een kwetsbare situatie.

Vertaling van het thema sociale & gezonde stad naar aanbestedingen

Met het instrument Social Return zet Utrecht al jaren in op het creëren van werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt via aanbestedingen. Dit draagt bij aan meerdere doelen, zoals het verkleinen van kansenongelijkheid, verbeteren van financiële bestaanszekerheid, maar ook aan inclusie. Met de "Bouwblokkenmethode"⁵ kunnen opdrachtnemers op meerdere manieren invulling geven aan social return. Van lesgeven op scholen en het bieden van leerwerkplekken, tot inkopen bij impact ondernemers. Voor het thema gezondheid kunnen we de marktconsultatie inzetten om kansen voor versterken van gezondheid en het verkleinen van gezondheidsverschillen in beeld te brengen. Zo hebben we recent bij een schoonmaakaanbesteding om een plan van aanpak gevraagd om in te zetten op verbetering van de gezondheid van medewerkers. Ook bij de aanbesteding van catering was gezondheid onderdeel van het plan van aanpak.

⁵ <https://www.utrecht.nl/ondernemen/inkopen-en-aanbesteden/social-return/social-return-berekenen-bouwblokken/>

B1.5 Ketenverantwoordelijkheid

Veel van wat wij inkopen wordt geproduceerd in landen waar respect voor mensenrechten, goede arbeidsomstandigheden en een milieuvriendelijk productieproces niet vanzelfsprekend is. Uiteraard kunnen dit soort misstanden ook voorkomen in Nederland. Overheden kunnen leveranciers stimuleren om verantwoordelijkheid te nemen om misstanden in productie- en toeleveringsketens te voorkomen of aan te pakken. Dit doen we door het stellen van internationale sociale voorwaarden (ISV), waarbij 'due diligence' (gepaste zorgvuldigheid) als voorwaarde wordt gesteld bij de uitvoering van een opdracht. Iedere schakel in de productieketen neemt daarbij verantwoordelijkheid om misstanden als kinderarbeid, onmenselijke werkomstandigheden en ontbossing op te sporen en aan te pakken (Bron: PIANOo). Daarnaast zijn er ook andere manieren om via het inkoopproces betere omstandigheden in productieketens te stimuleren, zoals het eisen van certificaten of keurmerken met specifieke milieu-, sociale of andere kenmerken.

Subthema's ketenverantwoordelijkheid

- Voorkomen van schendingen van mensen-, arbeids-, natuur- en milieurechten
- Fair Trade
- Forest Stewardship Council (FCS) keurmerk voor hout uit duurzaam beheerde bossen

Vertaling van het thema ketenverantwoordelijkheid naar aanbestedingen

Het thema ketenverantwoordelijkheid is benoemd in de nota Inkoop en Contractmanagement. Er is geen ander beleid op dit thema. De inzet vanuit inkoop is gericht op het inzetten van inkoopinstrumenten voor ketenverantwoordelijkheid. Dit doen we bij risicosectoren, zoals ICT, bepaalde levensmiddelen, hout en natuursteen. Inkoop zet in op kennisopbouw over deze instrumenten bij medewerkers, door het volgen van de e-learning en een masterclass in samenwerking met PIANOo (expertisecentrum aanbesteden). Verder onderzoeken we of we qua wijze van rapportage aan kunnen sluiten bij de Corporate Sustainable Reporting Directive (CSRD), die vanaf 2024 geldt voor alle grote bedrijven.

B1.6 Activiteiten

Klimaat

- Ondersteunen bij besluitvorming over certificeren op de CO₂ prestatieladder;
- Uitvoeren van ontwikkeltraject ontwerpen, inkopen & monitoring met MKI voor de openbare ruimte (relevant voor circulair én klimaat).

Circulaire economie

- Uitvoeren van onderzoek naar indicatoren om circulariteit meetbaar te maken (loopt i.s.m. de gemeente Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en de Rijksoverheid);
- Inbedden van hergebruik van materialen bij projecten in de openbare ruimte in standaard werkprocessen;
- Versterken samenwerking met ketenpartners om inkooprichtlijnen circulair inkopen te verbeteren.

Gezonde leefomgeving

- Implementeren inkooprichtlijnen vanuit convenant Schoon & Emissieloos Bouwen (SEB), door college getekend op 24 oktober 2023;
- Implementeren inkooprichtlijnen + BLVC-aanpassing op bouwlogistiek (conform uitvoeringsprogramma Bouwlogistiek, collegebesluit juni 2023).

Sociale & gezonde stad

- Uitwerken inkooprichtlijnen gezondheid;
- Uitwerken inkooprichtlijnen diversiteit & inclusie;
- Branche specifieke aanpak social return (door ontwikkelen voor kansrijke sectoren vanuit het arbeidsmarktprogramma Werk voor Iedereen);
- Op basis van gegevens van de organisatieonderdelen kansrijke aanbestedingen vroegtijdig in kaart brengen met het afwegingskader en kansen concretiseren in (maatwerk) uitvraag bij aanbestedingen;
- Versterken van de inzet op bewustwording van kansen om in te kopen bij óf opdrachten voor te behouden aan impact ondernemers.

Ketenverantwoordelijkheid

- Uitwerken inkooprichtlijn risicosectoren;
- Inzetten op kennisopbouw rondom ketenverantwoordelijkheid en Europese wetgeving CSRD.

B2. Versterken opdrachtgeven met impact

Zoals in de introductie benoemd, is de 'O' van 'opdrachtgeven' toegevoegd aan MVI, omdat de opdrachtgever binnen de organisatie al ver vóór het inkoopproces veel invloed heeft op dat wat uiteindelijk aanbesteed wordt. Op basis van bijvoorbeeld onderhoudsprogramma's, stedelijke ontwikkelingen, wettelijke taken of beleid, formuleert de ambtelijk opdrachtgever een opdracht voor een projectleider. De projectleider start een voorbereidend traject, waarin ontwerpen worden gemaakt of een onderzoek wordt gedaan. Vooral bij openbare ruimte en vastgoedprojecten is er vaak al enkele jaren gewerkt aan een project voordat de aanbesteding start. In die periode worden al veel kaders bepaald, waardoor het kan voorkomen dat het bij de aanbesteding niet meer mogelijk is om de kansen voor MVOI te benutten.

Het doel van dit verbeterpunt is om de sturing op de MVOI doelstellingen te verbeteren. Dit raakt bijna de hele gemeentelijke organisatie en is daarom gebaat bij een duidelijke rolverdeling. De rolverdeling vormt de basis van hoe Utrecht de komende jaren verder werkt aan MVOI. Voor het versterken van opdrachtgeven met impact zijn er drie speerpunten:

- We maken afspraken over rolverdeling en eigenaarschap rondom MVOI;
- We houden focus op het maken van impact;
- We ondersteunen intern opdrachtgevers met MVOI plannen per inkoopcategorie.

B2.1 Afspraken over rolverdeling & eigenaarschap

In de basis geldt rondom MVOI de volgende rolverdeling:

Beleidsafdelingen:

bij de ontwikkeling van beleid op één van de MVOI thema's werken de beleidsafdelingen doelen en indicatoren uit. Het doel hiervan is dat het duidelijk is wat er van de opdracht gevende organisatieonderdelen wordt verwacht, hoe dit raakt aan onze rol als opdrachtgever en aan onze inkoopprocessen.

Opdracht gevende organisatieonderdelen:

de ambtelijk opdrachtgever is aan zet om te zorgen dat maatschappelijke doelen een plek krijgen in de projectopdracht. Waar sprake is van tegenstrijdige belangen kan dit op de bestuurlijke tafel worden gelegd. De opdrachtgever of projectleider zorgt ervoor dat de relevante MVOI thema's passend verwerkt worden in de ontwerp- en/of aanbestedingsfase. De tenderboards toetsen of hieraan is voldaan. Na gunning ziet de contractmanager erop toe dat de contractueel vastgelegde afspraken zijn nagekomen.

MVOI adviseurs:

het MVOI team helpt met vertaling van beleid naar inkooprichtlijnen, vertalen de MVOI thema's naar inkoop-eisen en/of gunningcriteria en ontwikkelen richtlijnen voor contractmanagement.

Inkoop:

de centrale of decentrale inkoper zorgt samen met de opdrachtgever voor het tijdig aansluiten van de MVOI adviseurs. Ook helpt de inkoper bij het opnemen van standaard eisen en -criteria voor MVOI, en ondersteunt bij het correct registreren van MVOI data ten behoeve van de MVOI monitoring.

B2.2 Focus op impact

Binnen de grote diversiteit aan leveringen, diensten en werken, die Utrecht inkoop zijn niet altijd alle MVOI thema's relevant en ook lang niet alle aanbestedingen hebben evenveel impact. Het is dus belangrijk dat we focus aanbrengen en prioriteren. Dit doen we op twee manieren:

1. Focus op kansrijke & impactvolle categorieën
2. Prioriteren tussen MVOI thema's met het ambitieweb.

Bepalen kansrijke & impactvolle categorieën

In 2016 stelden we naar aanleiding van motie 2015/125 "Bij goede intenties horen scherpe doelen"⁶ vast dat we voor MVI focussen op kansrijke inkoopcategorieën. Aanbestedingen in de inkoopcategorieën: openbare ruimte, vastgoed, facilitaire zaken, ICT, energie inkoop, voer- en vaartuigen en de verwerking van afvalstromen, bieden de meeste kansen voor MVI. In 2023 zijn de categorieën verder verfijnd, zodat ze goed aansluiten bij hoe verschillende teams in de organisatie samenwerken, en zijn twee categorieën toegevoegd. De indeling van de inkoopcategorieën is:

Openbare ruimte:

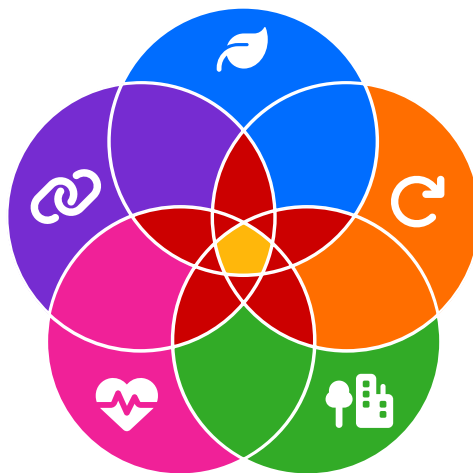
1. Wegen & fietspaden;
2. Groen, spelen & straatmeubilair;
3. Riolering & waterbeheer;
4. Constructies & installaties.

Overige:

5. Sportvelden
6. Energie inkoop
7. Vastgoed – projecten & beheer
8. Facilitair & huisvesting
9. ICT
10. Eigen vaar- en voertuigen
11. Afvalverwerking
12. Sociaal Domein

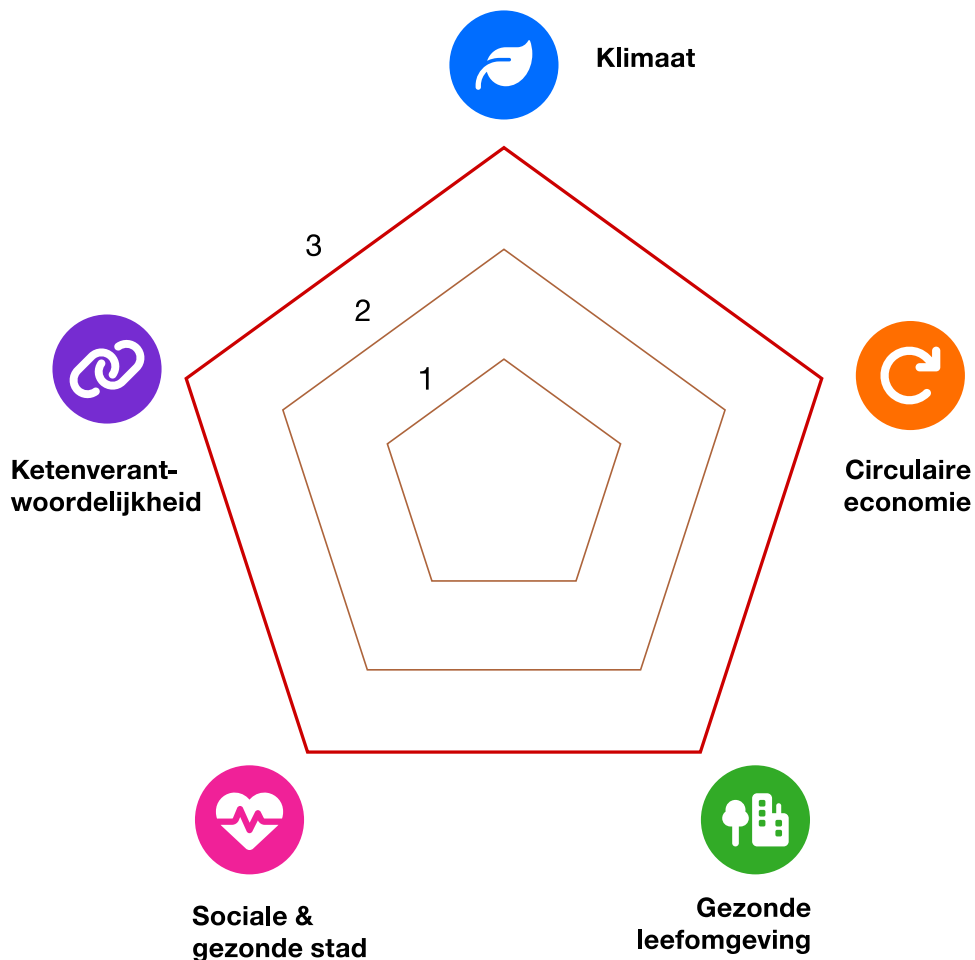
Prioriteren tussen MVOI thema's: het ambitieweb

Het ambitieweb is een weergave van de vijf Utrechtse MVOI beleidsthema's, uitgedrukt in vier ambitieniveaus. We gebruiken het ambitieweb om ambities te vertalen naar concrete duurzaamheidsmaatregelen en om te prioriteren tussen de thema's.

⁶ [Document Viewer - U-reka Gemeente Utrecht](#)

Ambitieniveaus

Het ambitieweb heeft vier ambitieniveaus:

Niveau	Vertaling naar project en aanbesteding
Niveau 0: n.v.t.	Geen ambities of mogelijkheden
Niveau 1: Basis	Uitsluiten van niet-duurzame producten, diensten of werken. Basiseisen uit de landelijke MVI criteria tool ⁷ overnemen.
Niveau 2: Beter	Aanmoedigen van duurzamere producten, diensten of werken, met als doel een verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Verhoogde eisen en/of gunningscriterium met beperkte weging.
Niveau 3: Vooruitstrevend	Zo veel mogelijk beperken van negatieve effecten en/of het leveren van een positieve bijdrage op het thema. Ambitieuze eisen en/of gunningscriterium met zwaardere weging.

We werken in Utrecht op een aantal manieren met het ambitieweb en zijn deze werkwijze sinds 2023 aan het uitbreiden.

- **Op projectniveau:** bij de start van een aanbesteding (of bij projecten in de openbare ruimte al in de ontwerpfase) brengen we met behulp van het ambitieweb de kansen per MVOI thema in beeld. De beknopte uitwerking hiervan moet ingevuld worden bij de aanbestedingsaanpak die getoetst wordt door de tenderboard.
- **Op categorie niveau:** om te voorkomen dat voor gelijksoortige projecten en aanbestedingen steeds opnieuw over dezelfde maatregelen moet worden nagedacht, maken we als onderdeel van de MVOI categorieplannen een uitwerking die voor meerdere projecten als basis kan dienen.

⁷ [MVI-criteriatool \(mvicriteria.nl\)](https://mvicriteria.nl)

B2.3 Kansen per inkoopcategorie: MVOI categorieplannen

Om organisatieonderdelen en intern opdrachtgevers te helpen met het vertalen van beleid naar concrete kansen en maatregelen, werken we aan MVOI categorieplannen. Deze vormen de basis voor alle aanbestedingen binnen die categorie en zorgen voor continuïteit in onze uitvragen naar de markt. Waar nodig brengen we ook alternatieve opties voor marktbenadering in beeld, zoals innovatieve contractvormen of gunning op Total Cost of Ownership⁸.

Onderzoeksbureau CE Delft bracht in kaart wat het effect van onze inkopen is op het klimaat en grondstoffenuitputting om de impact van deze categorieën verder te onderbouwen (zie bijlage 4). Dit inzicht wordt gebruikt om binnen de categorieplannen uit te werken hoe we het meest effectief kunnen bijdragen aan CO₂ verlaging, het verminderen van grondstoffengebruik en het ondersteunen van bewustwording bij interne opdrachtgevers.

De categorieplannen bestaan uit de volgende onderdelen:

- Kansen per MVOI thema, opgesteld met behulp van de materiedeskundigheid uit de afdelingen en de mogelijkheden in de betreffende markt;
- Een basis ambitieweb, met een gekozen ambitieniveau per MVOI thema;
- Goede voorbeelden uit de categorie;
- Verwijzing naar standaard eisen en criteria;
- Activiteiten die nodig zijn om MVOI beter te borgen op projectniveau;
- Activiteiten die nodig zijn om de randvoorwaarden voor MVOI op orde te brengen.

Een eerste overzicht van de ambities en activiteiten per inkoopcategorie is te vinden in bijlage 1. De MVOI categorieplannen worden ambtelijk vastgesteld of waar mogelijk onderdeel gemaakt van bredere strategiedocumenten.

B2.4 Activiteiten 2024 – 2025:

- Uitwerken en laten vaststellen van MVOI plannen per inkoopcategorie door de intern opdrachtgevers;
- Opstellen van afwegingskader marktbenadering en contractvormen voor intern opdrachtgevers.

⁸ De term staat voor de kosten van een product (of dienst) over de hele gebruiksperiode. In plaats van alleen de aanschafwaarde mee te nemen in de kostenberekening, kijk je met de TCO naar de kosten van de aanschaf én bezit tijdens de hele gebruiksperiode

B3. MVOI beter borgen in het inkoopproces & contractmanagement

MVOI is standaard onderdeel van onze inkoopprocessen. Alle aanbestedingen worden begeleid door een inkoopadviseur. Daarnaast zijn er MVOI adviseurs en Social Return adviseurs beschikbaar om te helpen bij de vertaling van de MVOI doelen naar de aanbesteding. De tenderboards toetsen of de MVOI doelen voldoende zijn meegenomen in de aanbestedingsaanpak. Inkoop ondersteunt vervolgens bij monitoring van de voortgang door data uit de verschillende systemen ter beschikking te stellen. Hieronder schetsen we hoe MVOI is geïntegreerd in het inkoopproces en contractmanagement en aan welke verbeterpunten we nog werken.

B3.1 MVOI per fase van het inkoopproces

Voorspelling & voorbereiding

Met de vaststelling van het strategisch inkoopplan 'impactvol inkoop en opdrachtgeverschap' in 2023 is de afspraak gemaakt dat organisatieonderdelen, in hun rol als opdrachtgever, een voorspelling maken over de komende aanbestedingen. Deze moeten ze registreren in de centrale inkoopkalender. De voorspelling wordt ieder kwartaal geüpdatet. Met deze voorspelling heeft inkoop beter zicht op de kansrijke aanbestedingen voor MVOI en worden er geen kansen gemist.

Strategiefase aanbesteding

In de strategiefase worden de kansen voor MVOI uitgewerkt. We sturen erop dat het team MVOI op tijd bij de voorbereiding van een aanbesteding betrokken wordt. Het MVOI-categorieplan dient als basis om de kansen en maatregelen uit te werken. Tijdens de strategiefase kan ook een marktconsultatie worden gehouden.

In deze fase is het belangrijk om integrale budgetafwegingen te maken over de hele levenscyclus van een product of werk. Daarmee kijken we niet alleen naar de initiële aanschaf of investeringskosten, maar ook naar de kosten van de beheerfase.

Aan het einde van de strategiefase geeft de MVOI adviseur een advies voor de aanbestedingsaanpak. Het MVOI-advies bevat de kansen voor de aanbesteding en indicatoren waar contractmanagement op kan gaan sturen.

Het projectteam kan bij knelpunten of tegenstrijdige belangen afwijken van dit advies, maar moet dit onderbouwen in de aanpak. De aanpak wordt vastgesteld in de tactische en eventueel strategische tenderboard.

Vertaling naar eisen, criteria & contractvoorwaarden

Na vaststelling van de inkoopstrategie, helpt team MVOI met de vertaling van het MVOI-advies naar eisen, subgunningscriteria en contractvoorwaarden voor de uitvraag aan de markt. Daarbij ligt de focus op aanbestedingen waar de meeste impact wordt verwacht. Deze aanbestedingen krijgen ondersteuning op maat. Voor de overige aanbestedingen stellen we een MVOI toolbox beschikbaar. De MVOI toolbox bevat een overzicht van de MVOI categorieplannen, diverse tools, eisen en criteriasets. De (de)centrale inkoper kan in dat geval zelfstandig MVOI toepassen in het project.

Beoordelen inschrijvingen

Team MVOI helpt bij impactvolle aanbestedingen met de beoordeling van ontvangen inschrijvingen.

Contracteren

Team MVOI adviseert over het vastleggen van de gemaakte MVOI-afspraken (de eisen, subgunningscriteria en contractvoorwaarden) in het contract.

Contractmanagement: sturen

Tijdens de looptijd van het contract helpt team MVOI de contractmanager, indien nodig, met het sturen op de gecontracteerde MVOI-afspraken. Hier ontwikkelen we de komende jaren nog extra handvatten voor. Dit hangt samen met het verbeterpunt monitoring.

B3.2 Activiteiten 2024 – 2025

- Sturen op updaten centrale inkoopkalenders door opdrachtgevers;
- Beschikbaar stellen MVOI toolbox en voorzien van een overkoepelende wegwijzer;
- Ontwikkelen van handvatten voor verwerken MVOI-afspraken in contractmanagementproces.

B4. Verbeteren van monitoring

Sinds 2015 maken we jaarlijks een MVI-monitoring voor het gemeentelijke duurzaamheidsverslag. Hiermee meten we onze inspanningen om MVI-thema's in aanbestedingen te verwerken. Dit monitoren we op drie onderdelen:

1. Het ambitieniveau van de aanbesteding

Er gelden vier ambitieniveaus:

- Niveau 0: n.v.t. geen ambities of mogelijkheden
- Ambitieniveau 1: basiseisen uit de MVI criteria tool overgenomen, indien van toepassing;
- Ambitieniveau 2: hogere eisen en/of een gunningscriterium met een weging van 5 – 15%;
- Ambitieniveau 3: zeer hoge eisen en/of een gunningscriterium met een weging van 20% of hoger.

2. Circulariteit van de aanbesteding

Een aanbesteding telt mee als circulair ingekocht als aan minimaal drie van de vijf onderstaande circulaire strategieën invulling is gegeven:

1. Benutten van beschikbare materialen en producten;
2. Gebruiken van hernieuwbare grondstoffen;
3. Minimaliseren van de milieu impact tijdens de levenscyclus;
4. Creëren van voorwaarden voor een langere levenscyclus;
5. Creëren van voorwaarden voor gebruik in toekomstige levenscyclus.

3. De manier waarop social return is toegepast binnen de aanbesteding

De percentages social return en het aantal banen dat dit heeft gecreëerd.

Het percentage circulair inkopen is al een aantal jaar boven de 30%. Ook het percentage aanbestedingen op ambitieniveau 3 is al jaren hoog binnen de kansrijke inkoop categorieën.

Om te weten hoe de inzet op MVOI bijdraagt aan de vijf MVOI thema's en wat de resultaten zijn van onze projecten en aanbestedingen, is het belangrijk dat we intensiever inzetten op monitoren. Daarvoor gaan we naast inspanningsmonitoring ook inzetten op effect- en procesmonitoring.

Afbeelding 3: verbetering van monitoring

1. Wat is de bijdrage aan MVOI-doelen: Inspannings-monitor, 2. Hoe is het aanbesteed?: Inspannings-monitor, 3. Wat is er gecontracteerd?: Effectmonitor, 4. Wat is het effect?: Effectmonitor, 5. Evalueren en bijsturen: Procesmonitor

B4.1 Monitoring van de vijf MVOI thema's

Inspanningsmonitoring

De inspanningsmonitor die we op dit moment gebruiken, geeft een beeld van de mate waarin MVOI in de strategiefase van het aanbestedingsproces is ingevuld. We werken aan een verbetering van de inspanningsmonitoring om antwoord te kunnen geven op twee vragen:

1. **Wat is de bijdrage aan de vijf MVOI-beleidsthema's?** In deze fase monitoren we of de MVOI-categorieplannen op de juiste manier vertaald zijn in de inkoopstrategie. In de MVOI-categorieplannen zijn ambitieniveaus vastgelegd. Voor het inkoopproces geldt: pas toe, of leg uit. De tenderboard toetst en stuurt hierop.
2. **Hoe is het aanbesteed?** In deze fase monitoren we hoe de inkoopstrategie is vertaald naar de aanbesteding. Welke eisen en subgunningscriteria, maar ook de prijs-kwaliteitverhouding, zijn opgenomen in relatie tot de MVOI-thema's?

Het registreren van bovenstaande vragen op aanbestedingsniveau gebeurt zo veel mogelijk digitaal en waar mogelijk geautomatiseerd. Doel is dat de inspanningen voor de inkoper beperkt zijn en we gemakkelijk overkoepelende rapportages kunnen maken. Een passend systeem is nu nog niet beschikbaar. We onderzoeken de mogelijkheden in de bestaande inkoopssystemen.

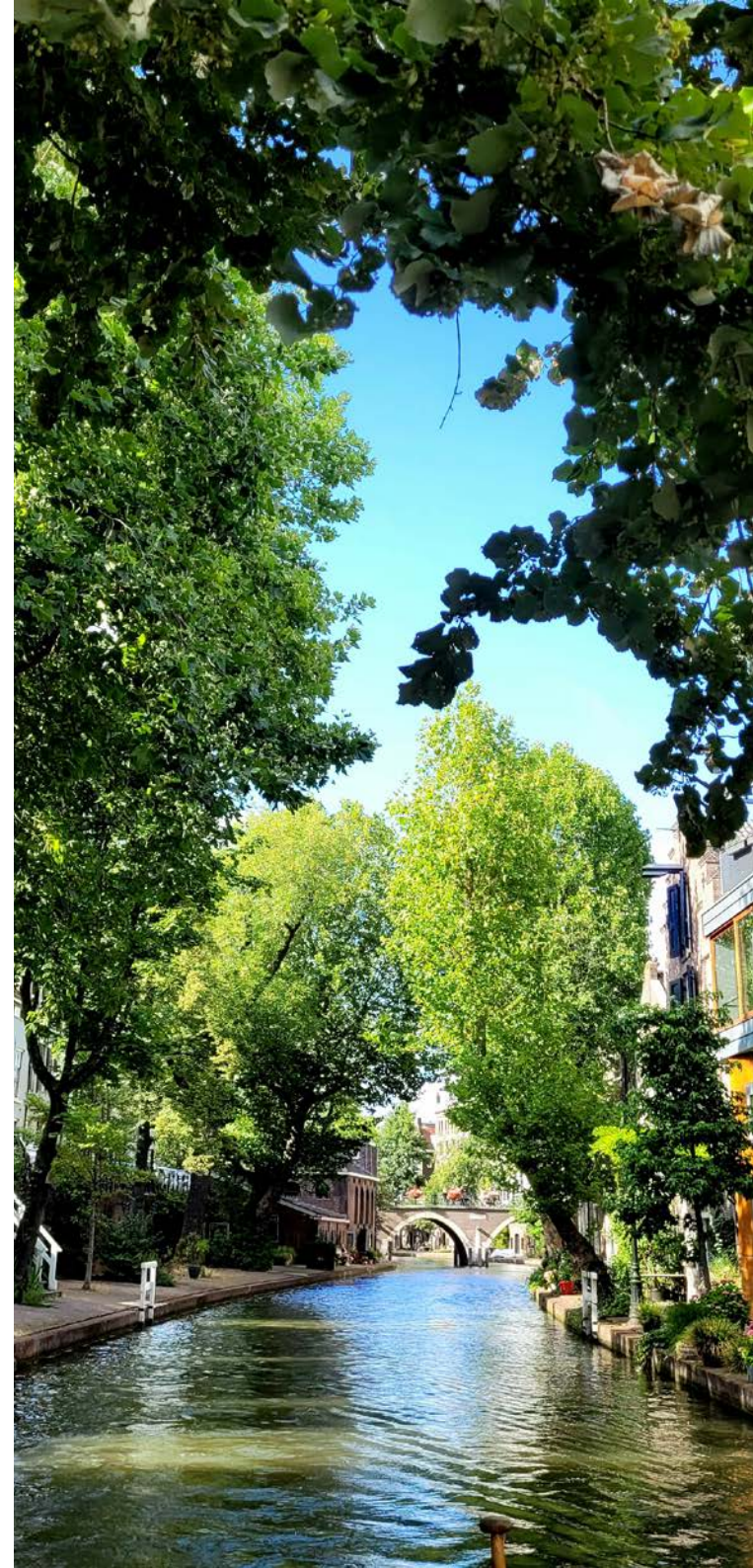
Effectmonitoring

Uiteraard is het niet alleen goed om te weten hoe we hebben aanbesteed, maar ook wat er uiteindelijk is gecontracteerd en wat het effect daarvan is. Hier zijn nog weinig standaard indicatoren en instrumenten voor beschikbaar. Effectmonitoring van MVOI wordt nu (ook landelijk en bij andere publieke opdrachtgevers) nog beperkt toegepast. Met de ontwikkeling van effectmonitoring willen we antwoord kunnen geven op onderstaande twee vragen:

3. **Wat is er gecontracteerd?** Wat is het aanbod van de gecontracteerde partij?
4. **Wat is daarvan het effect?** Zijn de afspraken tijdens de uitvoering nagekomen? Wat is daarmee de bijdrage aan de MVOI-thema's?

Voor contractmanagers is het belangrijk dat zij weten hoe ze de leveranciersprestaties moeten monitoren. Daar zijn per MVOI-thema prestatie indicatoren voor nodig (KPI's). Samen met de gemeenten gemeente Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en de Rijksoverheid ontwikkelen we in 2024/2025 deze indicatoren, zodat we de komende jaren geleidelijk kunnen starten met effectmonitoring.

De rapportage op basis van de effectmonitoring nemen we op in de rapportageproducten die deel uitmaken van de gemeentelijke planning- en controlcyclus (hierna: P&C cyclus).

B4.2 Monitoring van de zes verbeterpunten van dit programma

Op organisatieniveau willen we zicht houden op de voortgang van de zes verbeterpunten van dit uitvoeringsprogramma. Het doel is dat we zicht houden op de borging van MVOI bij de intern opdrachtgevers, beleidsafdelingen en inkoop, zodat we kunnen bijsturen waar nodig.

5. Hoe gaat het met verbeterpunten ten aanzien van MVOI in de organisatie?

Zijn de MVOI thema's vertaald naar heldere inkooprichtlijnen en zijn deze ook toegepast binnen de impactvolle inkoopcategorieën? Is MVOI goed geborgd in de aanbestedingen? In welke mate ervaren de opdrachtgevers nog knelpunten? Zijn alle inkoopprocessen helder?

De voortgang van dit uitvoeringsprogramma MVOI en de bijbehorende activiteiten monitort team MVOI twee keer per jaar: een terug- en vooruitblik na zes maanden en een evaluatie over het afgelopen kalenderjaar na twaalf maanden. Op basis van de resultaten van de evaluatie kan het uitvoeringsprogramma worden bijgesteld. Aan het eind van het jaar worden de projectresultaten voor het duurzaamheidsverslag aangeleverd en geven we een terugkoppeling van de MVOI resultaten per organisatieonderdeel. Doel daarvan is dat de organisatieonderdelen gaan rapporteren in welke mate aan de MVOI-doelen is bijgedragen. Eén organisatieonderdeel kan verantwoordelijk zijn voor meerdere inkoopcategorieën. Daarvoor zoeken we aansluiting bij de reguliere P&C cyclus.

B4.3 Activiteiten 2024 – 2025

- Inspanningsmonitoring voor projecten automatiseren t.b.v. uniforme MVOI-rapportage;
- Ontwikkelen KPI's en meetinstrumenten voor effectmonitoring MVOI thema's, inclusief vertaling naar contractmanagement;
- Stapsgewijs implementeren van effectmonitoring op de MVOI thema's;
- Opnemen procesmonitoring & MVOI-rapportage in de gemeentelijke P&C cyclus.

B5. Inzet op communicatie

B5.1 Het belang van communicatie

Communicatie is onmisbaar voor MVOI. Door successen te delen en te vertellen welke impact is gemaakt door onze projecten, maken we collega's en marktpartijen enthousiast om hier ook in hun eigen projecten mee aan de slag te gaan. We willen een cultuur stimuleren van continue verbetering, waarbij feedback wordt gebruikt om het inkoopproces steeds duurzamer en verantwoord te maken. Ook is het belangrijk dat er steeds één kernboodschap is in de communicatie rondom MVOI.

B5.2 Activiteiten 2024 – 2025

- Opstellen en implementeren communicatieplan t.b.v. interne en externe communicatie.

B6. Inzet op kennisontwikkeling

B6.1 Het belang van kennisontwikkeling

In sommige gevallen vraagt MVOI om specifieke kennisontwikkeling. Dat kan zijn rondom één van de MVOI thema's of om kennis te maken met de kansen voor MVOI in één van de inkoopcategorieën. Ook hier is het belangrijk om ambtelijke opdrachtgevers te betrekken. Zij kunnen zorgen dat medewerkers tijd vrij kunnen maken voor kennisontwikkeling. We zetten in op verschillende soorten kennisontwikkeling:

Intern:

- Presentaties voor afdelingen of teams over MVOI;
- Kennis- of inspiratiesessies met een externe spreker, bijvoorbeeld om bijgepraat te worden over (markt) ontwikkelingen;
- Trainingen of E-learningen.

Externe netwerken:

- Deelname aan overleggen met andere overheden, zoals MVOI overleggen met andere gemeenten of het regionale circulair inkopen overleg;
- Deelname aan "Buyer Groups" die vanuit de Rijksoverheid worden georganiseerd om een gezamenlijke marktvisie te ontwikkelen voor specifieke inkoop categorieën;
- Andere keten overleggen, zoals het beton- en asfaltketenoverleg.

B6.2 Activiteiten 2024 – 2025:

- Opstellen en implementeren van kennisontwikkelingsplan MVOI voor zowel interne als externe kennisopbouw.

C. Monitoren, sturen en verantwoorden

C1. Sturen en verantwoorden

Over de voortgang van MVOI rapporteren we jaarlijks in het duurzaamheidsverslag. Met de verbetering van het monitoren van de effecten van MVOI voegen we stapsgewijs indicatoren toe op het moment dat deze beschikbaar komen.

C2. Financiën

De activiteiten die benoemd zijn in dit uitvoeringsprogramma, zijn afgestemd met de betrokken organisatieonderdelen. Er worden met dit uitvoeringsprogramma geen aanvullende financiële middelen aangevraagd. De inzet op MVOI betreft met name personele inzet, die gedekt is binnen bestaande programma's.

Omdat MVOI aan meerdere portefeuilles en organisatieonderdelen raakt, geldt de volgende procesafpraak rondom bekostiging:

- MVOI advisering en monitoring is belegd bij inkoop. Daar zijn social return adviseurs (4,9 fte) en MVOI adviseurs (2 fte) bij betrokken.
- Voor de ontwikkeling van effectmonitoring is subsidie vanuit het Programma Beter Aanbesteden verkregen. Het rapporteren over de indicatoren wordt stapsgewijs uitgerold en onderdeel van het reguliere contractmanagement.

- Het projectbudget is leidend bij de inzet op MVOI. Afwegingen rondom de inkooptrajecten zelf worden op projectniveau gemaakt en getoetst door de tenderboards. Dit zijn altijd afwegingen tussen tijd, geld en kwaliteit waaronder MVOI. Wanneer eventuele financiële meerkosten de haalbaarheid van projecten onder druk zetten kan er worden gekozen voor een lager ambitieniveau. De haalbaarheid van projecten blijft daarmee gegarandeerd.
- Als een beleidsambitie leidt tot noodzaak voor aanvullende bekostiging, dan is het de verantwoordelijkheid van de beleidsafdeling om dit te realiseren.
- Communicatie en kennisontwikkeling gebeurt in samenwerking met en in cofinanciering door de betrokken organisatieonderdelen.

D. Bijlages

Bijlage 1: Factsheets MVOI inkoop categorieën

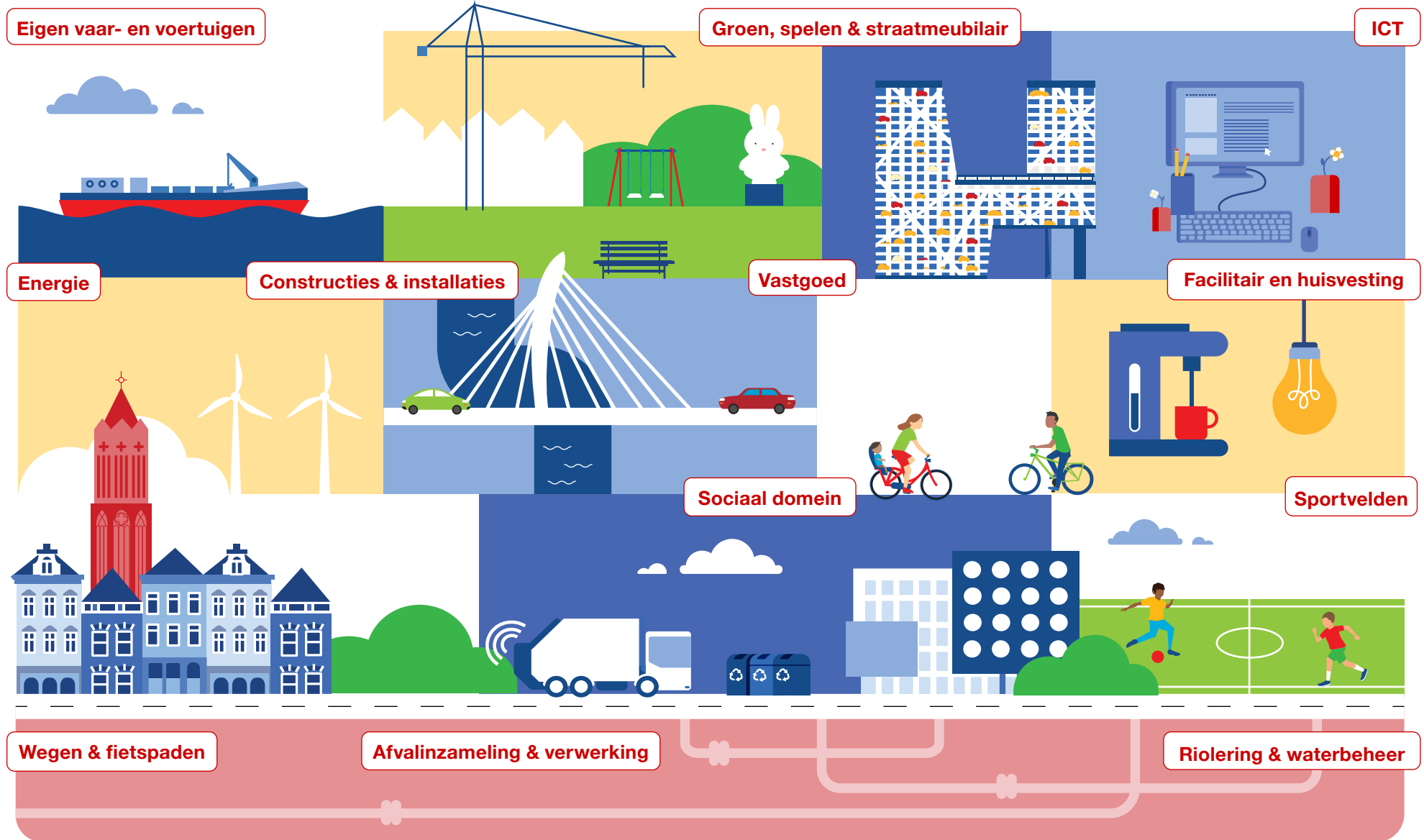
Toelichting & leeswijzer

Voor de uitvoering van MVOI focussen we op de meest impactvolle inkoopcategorieën. Van de twaalf impactvolle categorieën vallen er vier binnen de openbare ruimte. Per categorie organiseerden we in het najaar van 2023 workshops. In de loop van 2024 werken we de uitkomsten verder uit tot een MVOI categorieplan en laten deze ambtelijk vaststellen. Waar mogelijk maken we de uitwerking onderdeel van bestaande strategiedocumenten binnen de verschillende organisatieonderdele

1. Beschrijving van de categorie;
2. Ambitieweb voor de (sub)categorie: tijdens de workshops is een ambitieniveau per MVOI-thema gekozen. Dit biedt inzicht in waar de organisatieonderdelen de meeste kansen zien om op in te zetten binnen hun projecten en aanbestedingen. De uitwerking en weging van de verschillende thema's kan uiteraard per project of aanbesteding verschillen.
3. Goede voorbeelden

In deze bijlage brengen we de belangrijkste ontwikkelingen per inkoopcategorie in beeld ter illustratie van de reikwijdte van uitvoeringsprogramma. Per categorie benoemen we de volgende onderdelen:

Overzicht inkoopcategorieën gemeente Utrecht

Openbare ruimte – algemeen

Beschrijving:

Van alles wat de gemeente Utrecht inkoop, heeft het aanleggen en beheren van de openbare ruimte in de stad het meeste impact. Zowel positief als negatief. We creëren een groene, klimaat-adaptieve openbare ruimte die gericht is op duurzame mobiliteit. We zorgen voor een goede fietsinfrastructuur, waardoor bewoners worden gestimuleerd om de fiets te pakken in plaats van de auto en in de parken kan gespeeld, gesport en gerecreëerd worden. Tegelijkertijd hebben we met alle projecten en werkzaamheden in de stad ook negatieve impact in de vorm van CO₂ uitstoot en grondstoffenverbruik, zoals te zien is in de impactanalyse van CE Delft.

Bij het aanleggen, beheren en onderhouden van de openbare ruimte, spelen de assetmanagers een belangrijke rol. Samen met hen zijn de kansen per assetgroep verder in beeld gebracht. Grote raamovereenkomsten voor deze categorieën worden aanbesteed en uitgevoerd door Stadsbedrijven. Bij integrale openbare ruimte projecten (grote herinrichtingen en aanleg van hoofdwegen & fietspaden) zijn Ruimte en Stadsbedrijven samen opdrachtgever.

Goede voorbeelden:

Via ons inkoopbeleid zetten we al jaren in op duurzaam en circulair inkopen. Met gunningscriteria dagen we marktpartijen uit om schonere machines in te zetten en op andere manieren bij te dragen aan onze ambities. Recent hebben we het convenant Schoon & Emissieloos Bouwen (SEB)

ondertekend. Goede voorbeelden zijn de herinrichtingen van de Cremerstraat, en de Westelijke Stadsboulevard, waar met de Milieukostenindicator (MKI) en een aanvullend plan van aanpak inschrijvers zijn uitgedaagd om in te zetten op duurzaamheid. Vaak leidt dit tot een combinatie van maatregelen: van inzet schonere machines tot innovatieve asfaltmengsels en hergebruik van materialen. Ook staat de gemeente Utrecht al jaren hoog in de lijst die Bouwend Nederland jaarlijks maakt van aanbestedende diensten die consequent gunnen op duurzaamheid bij aanbestedingen in de bouw.

Integrale aanpak duurzame openbare ruimte

We werken aan de uitrol van een integrale aanpak om duurzaamheid nog beter onderdeel van onze openbare ruimte projecten en aanbestedingen te maken. Deze aanpak is enerzijds gericht op een aantal concrete veranderingen in onze werkwijze, en anderzijds op organisatie-brede bewustwording en verankering. De belangrijkste vier veranderingen en activiteiten zijn:

- **Start op tijd met het in kaart brengen van kansen.** Daarvoor gebruiken we het ambitieweb dat we voor openbare ruimte projecten aan het vertalen zijn in een checklist met maatregelen per projectfase.
- **Maak de impact van onze keuzes meetbaar.** We gebruiken de milieukostenindicator (MKI) zowel in de ontwerpfase als de aanbestedingsfase om de impact van onze keuzes meetbaar te maken. We zijn bezig met een opleidingsprogramma om de kennis over MKI in de organisatie op te bouwen. De bedoeling is uiteindelijk dat ontwerpvarianten worden doorgerekend om al bij de eerste ontwerpkeuzes milieu impact mee te wegen. En daarna bij de aanbesteding de aannemers uit te dagen om de milieu impact nog verder te reduceren.

- **Zet in op hergebruik.** Van een gemiddelde herinrichting wordt 80% van de milieu impact gevormd door de productie van materialen, en 20% door de inzet van materieel en transport. De meeste impact zit in de productie van materialen; zoals asfalt, beton, staal, bakstenen en hout. Dit maakt dat hergebruik één van de meest impactvolle manieren is om bij te dragen aan verlagings van CO₂ uitstoot en grondstoffengebruik. We werken onder andere aan:

- Een aanpassing in de ontwerprichtlijnen rondom hergebruik (het Handboek Openbare Ruimte);
 - Een aanpassing in onze standaardbestekken om een plan voor vrijkomende materialen te vragen in plaats van dat vrijkomend materiaal vervalt aan de aannemer;
 - Aan een locatie voor tijdelijke opslag van her te gebruiken materialen;
 - Een digitaal platform om vrijkomende materialen in de stad te kunnen matchen aan nieuwe projecten;
 - Bewustwording bij stedenbouwkundigen, ontwerpers, projectleiders en adviseurs.
- **Zet in op effectmonitoring.** Binnen de huidige werkwijze rondom maatschappelijke verantwoord inkopen meten we in hoeverre duurzaamheid is opgenomen in onze aanbestedingen. Omdat de openbare ruimte onze grootste impactcategorie is én omdat met MKI het relatief makkelijk is om de impact meetbaar te maken, starten we als eerste met het monitoren van onze openbare ruimte projecten. 2024 is hiervoor een leerjaar, waarin we een aantal methoden voor een tiental projecten uittesten.

1. Openbare ruimte: wegen & fietspaden

Beschrijving:

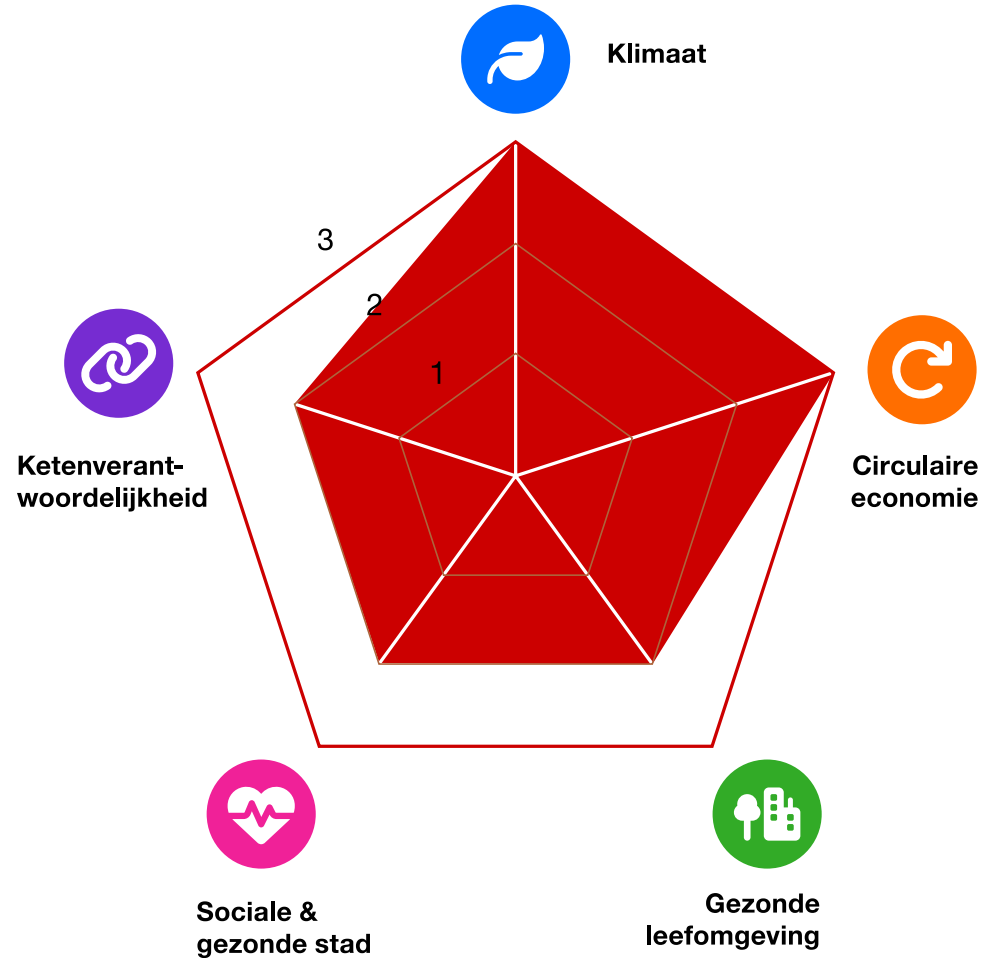
Deze categorie heeft betrekking op alle beheer en aanleg van wegen en fietspaden in de stad. Wegen en fietspaden in de openbare ruimte worden aangelegd van asfalt en betonnen elementen (zoals tegels, klinkers en betonbanden) en gebakken elementen (zoals gebakken klinkers) in verschillende formaten. Op sommige plekken wordt ook natuursteen toegepast. In de stad Utrecht ligt circa 14,4 miljoen m² oppervlakte aan verhard oppervlakte. Dat is 14,5% van het oppervlak van de gemeente.

Ambitieweb:

Het aanleggen en beheren van wegen en fietspaden heeft veel impact; de productie van de materialen vraagt om veel grondstoffen en heeft een hoge CO₂ uitstoot. Duurzaamheid is daarom verankerd in de missie/visie van de afdeling Beheer Openbare Ruimte. We zetten dan ook steeds vaker in op hergebruik van vrijkomende materialen en inkopen met MKI; daarmee stimuleren we de markt om hun productie en producten te verduurzamen, zowel qua klimaatimpact als qua grondstoffenverbruik.

Goede voorbeelden:

Utrecht is deelnemer van de beton- en asfaltketenoverleggen van Bouw Circulair. Als onderdeel daarvan werken we mee aan proeftuinen om de toepassing van innovatieve wegverhardingen uit te testen. Onlangs is er een proefvak biobased asfalt aangelegd, waarbij de bitumen volledig is vervangen door een plantaardig bindmiddel. Andere mooie voorbeelden zijn de duurzame inrichting van de Cremerstraat en de Westelijke Stadsboulevard, waar is gegund in de aanbesteding op een zo laag mogelijke MKI. Social Return is al de norm bij aanbestedingen en we werken samen met programma's om opleidingen en werkgelegenheid in de bouw en techniek te stimuleren.

2. Openbare ruimte: Groen, spelen & straatmeubilair

Beschrijving:

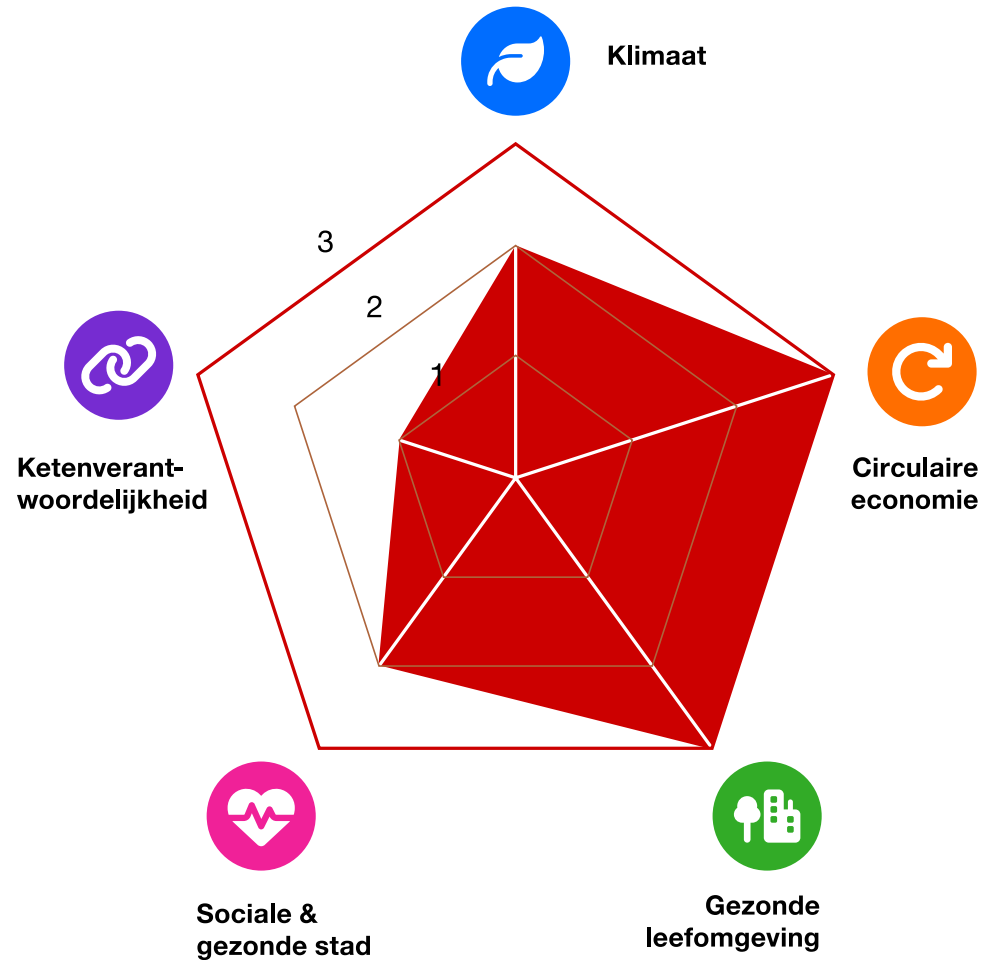
Deze categorie gaat over belangrijke elementen van de inrichting van onze stad, namelijk het groen, speeltoestellen en straatmeubilair (bankjes, verkeersborden, etc.). Deze elementen maken dat onze openbare ruimte prettig is om te verblijven, te recreëren, schaduw op te zoeken bij hitte en te spelen. Het betreft ongeveer 138.000 straat-, laan- en parkbomen en ongeveer 1240 hectare overig groen. Er zijn 895 openbare speelplekken en 21 beheerde speeltuinen en schoolpleinen met in totaal ruim 5500 toestellen. Verder zijn er ruim 4000 banken, afvalbakken en ander straatmeubilair.

Ambitiweb:

De inrichting van onze openbare ruimte levert hier een belangrijke bijdrage aan Gezond Stedelijk Leven Voor Iedereen. Het is standaard uitgangspunt om bij herinrichtingen te kijken naar kansen voor vergroening, minder verhardingen en daarmee ook bij te dragen aan het verminderen van hittestress en het verbeteren van bijvoorbeeld waterberging. Daarnaast liggen er veel kansen om ook bij raamovereenkomsten voor speeltoestellen en straatmeubilair in te zetten op circulariteit – door modulair te ontwerpen, in te zetten op reparatie en onderhoud, onderdelen her te gebruiken, of lokaal stadshout te gebruiken voor bijvoorbeeld bankjes in de stad.

Goede voorbeelden:

Er zijn vele mooie voorbeelden binnen deze inkoopcategorie. Zo is er de “tegeltaxi”, waarbij we tijdens het Nederlands Kampioenschap tegelwippen gratis tegels ophalen bij bewoners, om zo meer groen te creëren in wijken. Beugels van onze verkeersborden worden door het UW hersteld voor hergebruik. Verkeersborden worden van nieuwe stickers voorzien voor hergebruik. Op de landgoederen wordt vrijkomend (snoei)hout gebruikt om hekwerk van te maken. Speeltoestellen zijn vaak al modulair ontworpen, waardoor we onderdelen makkelijk opnieuw kunnen gebruiken. Bij de inkoop van bomen, vaste planten, heesters en bloembollen hanteren we als uitgangspunt dat al het plantmateriaal bij voorkeur biologisch moet zijn en anders voorzien van Milieukeur. Alleen als er geen Milieukeur in de markt beschikbaar is, wordt beplanting zonder keurmerk ingekocht. Daarnaast kiezen we zo veel mogelijk voor inheemse en lokaal geteelde planten.

3. Openbare ruimte: Riolering & waterbeheer

Beschrijving:

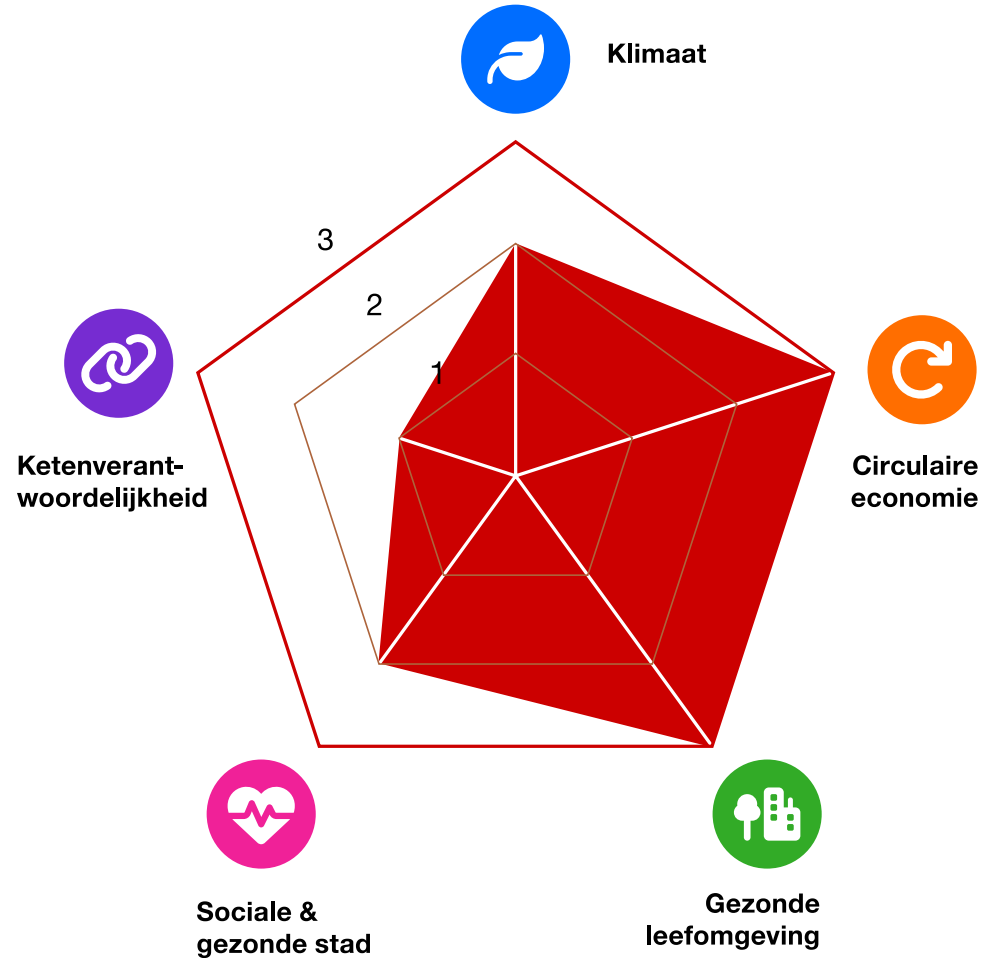
Deze categorie gaat over de productie en aanleg van ons rioolstelsel. Dit betreft 1400 kilometer aan hoofdrioleringen. De veelal betonnen buizen moeten geproduceerd en getransporteerd worden, maar ook ingegraven en aangesloten op het regenwater en vuilwaterstelsel. Vaak worden dit soort werkzaamheden gecombineerd met een herinrichting van de openbare ruimte op straatniveau. Verder gaat het over allerlei werkzaamheden rondom waterbeheer, zoals het baggeren van watergangen 250 kilometer (jaarlijks zo'n 30 kilometer aan watergangen) en maaien van oevers en watergangen.

Ambitieweb:

Met de aanleg van ons rioolstelsel en het stedelijk waterbeheer leveren we een belangrijke bijdrage aan een gezonde leefomgeving in de stad, waarbij klimaatadaptatie een belangrijk speerpunt is. Daarnaast dragen we bij aan een klimaat en circulaire economie, door in te zetten op schonere werktuigen en hergebruik en duurzame productie van rioolbuizen.

Goede voorbeelden:

De visdeurbel bij de Utrechtse Weerdsloos is de hele wereld over gegaan en een mooi voorbeeld van hoe je rekening kan houden met diersoorten in de stad. Verder wordt er al op veel plaatsen in de stad regenwater in de bodem geïnfiltreerd in plaats van via het riool afgevoerd. Bij de aanbesteding rioolbuizen is MKI meegenomen als gunningscriterium.

4. Openbare ruimte: Constructies & installaties

Beschrijving:

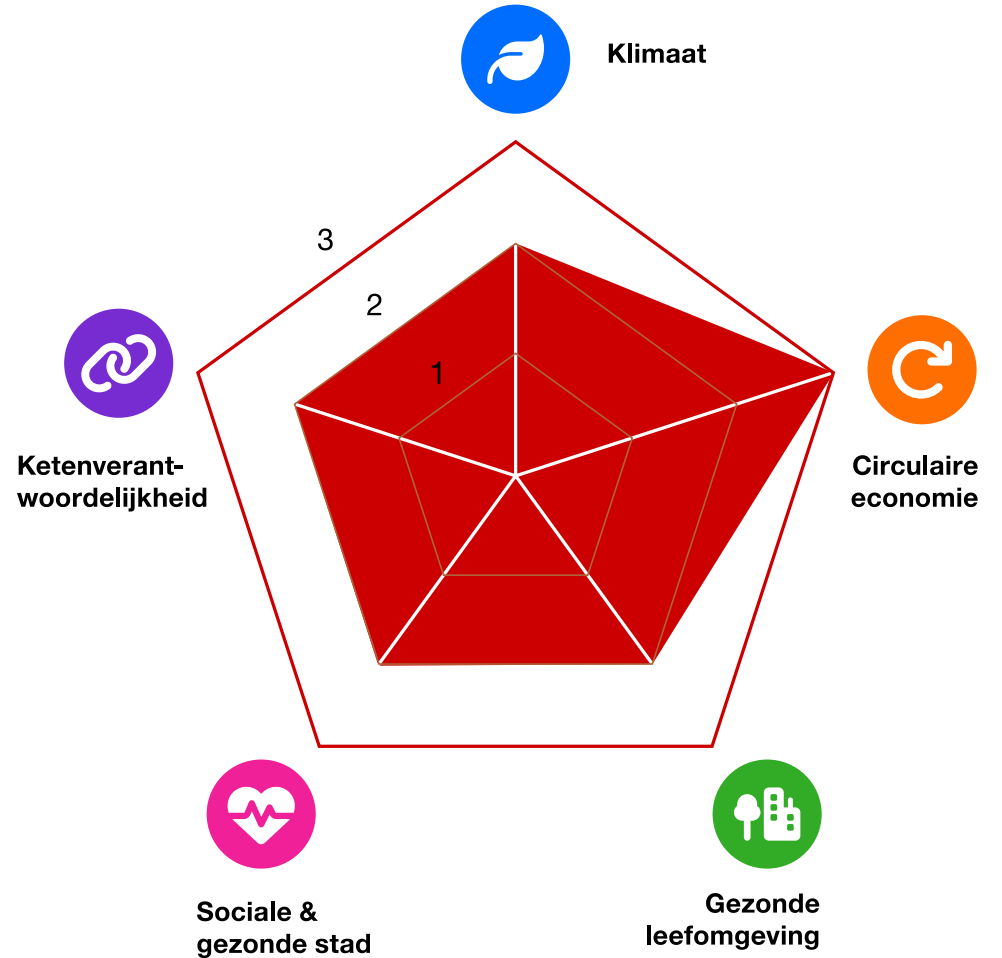
Deze categorie gaat over alle bruggen en andere civiele constructies zoals viaducten en duikers en installaties die de gemeente Utrecht aanlegt en beheert. Dit gaat om zo'n 1200 bruggen, maar ook om bijna 60.000 lichtmasten en ruim 3500 tunnel- en wandarmaturen in de stad.

Ambitieweb:

Met name bruggen zijn constructies die we voor langere tijd aanleggen. De productie van de materialen heeft een hoge milieu impact, maar hebben wel een lange levensduur. Dit biedt ook kansen voor circulariteit – door modulair te ontwerpen of zelfs een hele brug her te gebruiken.

Goede voorbeelden:

Het beheer en onderhoud van bruggen is gericht op circulariteit met name in de vorm van onderhoud gericht op levensduurverlening. Zo gebruiken we overgebleven onderdelen, zoals dekplanken voor reparaties van bruggen en werken we aan standaardisatie van maatvoering. In parken ontwerpen we “familiebruggen”, waarvan onderdelen uitwisselbaar zijn.

5. Sportvelden

Beschrijving:

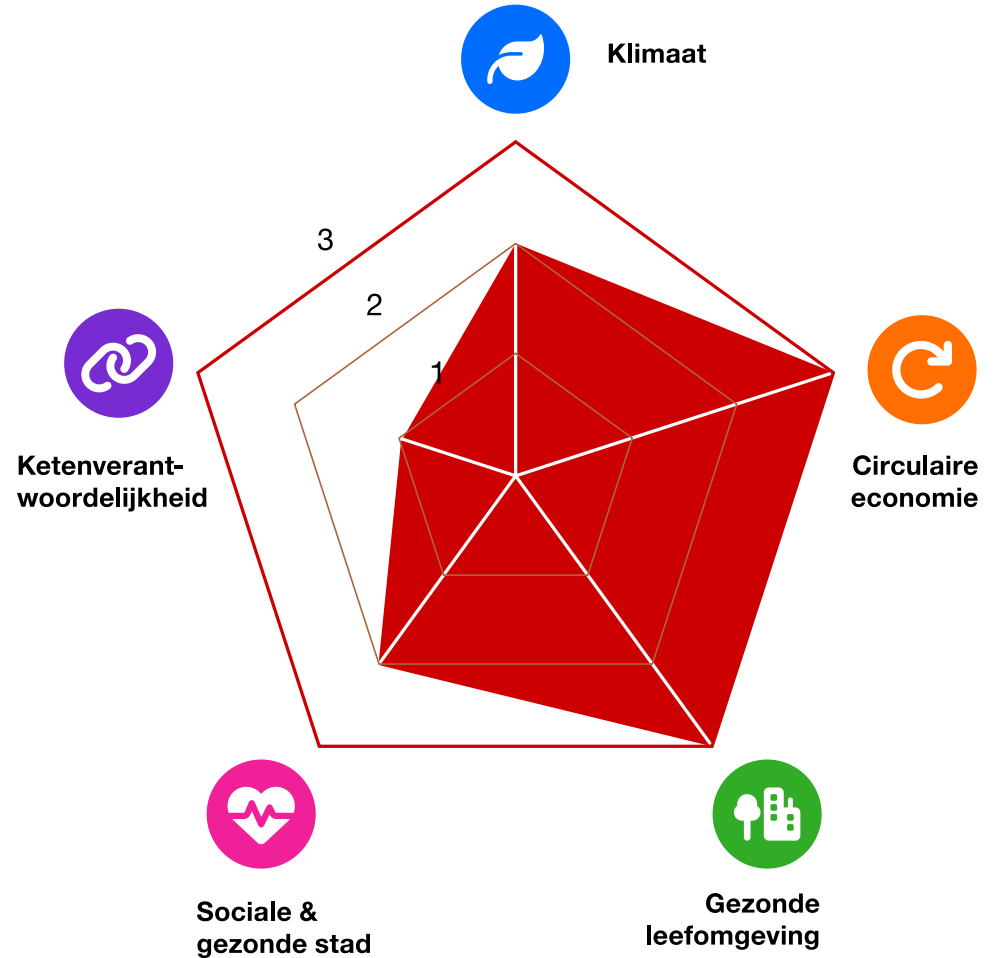
Jaarlijks beheren en onderhouden we 150 sportvelden in de stad Utrecht. Dit gaat om kunstgrasvelden, gravel en natuurgrasvelden.

Ambitieweb:

Utrecht is koploper op het gebied van duurzaamheid bij kunstgrasvelden. Er is veel aandacht voor de circulariteit van onze materiaalkeuzes en de impact daarvan op onze leefomgeving. We sluiten toxische materialen uit en zorgen ervoor dat het kunstgras dat wij inkopen zorgvuldig wordt gerecycled bij einde levensduur. Circulaire economie en gezonde leefomgeving zijn dan ook de belangrijkste prioriteiten in deze categorie.

Goede voorbeelden:

Als één van de eerste gemeenten sloten we in 2006 het gebruik van SBR (gemalen autobanden) uit, nog voordat dit in de media de aandacht kreeg. Ook zijn we betrokken bij innovatieve pilots, waaronder een waterbufferingsveld onder een sportveld. Dit helpt hittestress tegen te gaan en is een buffer voor wateropslag. Daarnaast loopt er nu een marktverkenning of het mogelijk is om warmte van kunstgrasvelden in te zetten voor de verwarming van eigen gebouwen. Rondom de sportaccommodatie Koningsweg en de buitenterreinen van de zwembaden lieten we onderzoek doen naar de kansen voor biodiversiteit en de aanbevolen maatregelen deels al laten uitvoeren.

6. Energie

Beschrijving:

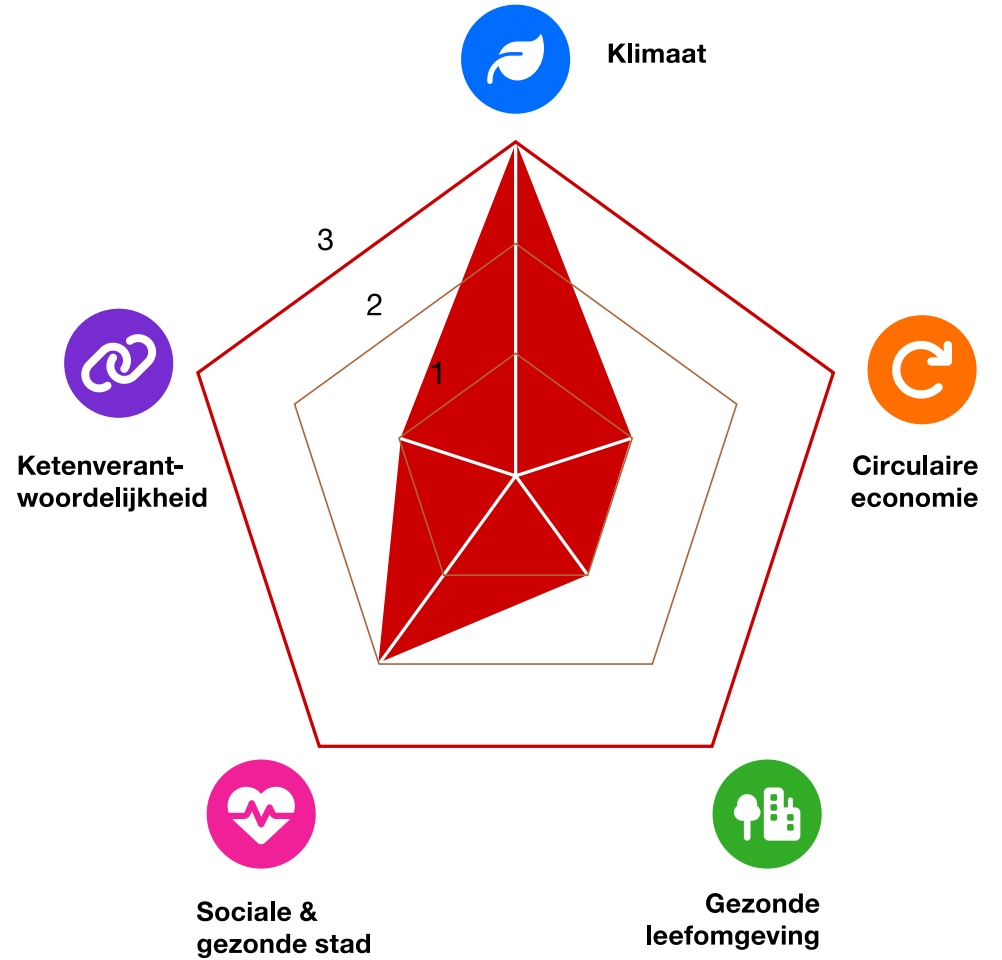
De categorie energie betreft de inkoop van de levering van elektriciteit en gas, die we nodig hebben voor onze eigen panden en de openbare ruimte.

Ambitieweb:

De gemeente koopt al lange tijd standaard duurzaam opgewekte energie in. Dit is opgenomen in het Utrechtse energiebeleid. Daarnaast zetten we in op een zo duurzaam mogelijk contract, waarbij we CO₂compensatie van ons gasverbruik als minimumeis hanteren.

Goede voorbeelden:

De energievoorziening van onze gebouwen en de openbare ruimte wordt geleverd door 100% Nederlandse windenergie. Daarnaast wordt van ons gasverbruik de CO₂uitstoot gecompenseerd.

7. Vastgoed (beheer en projecten)

Beschrijving:

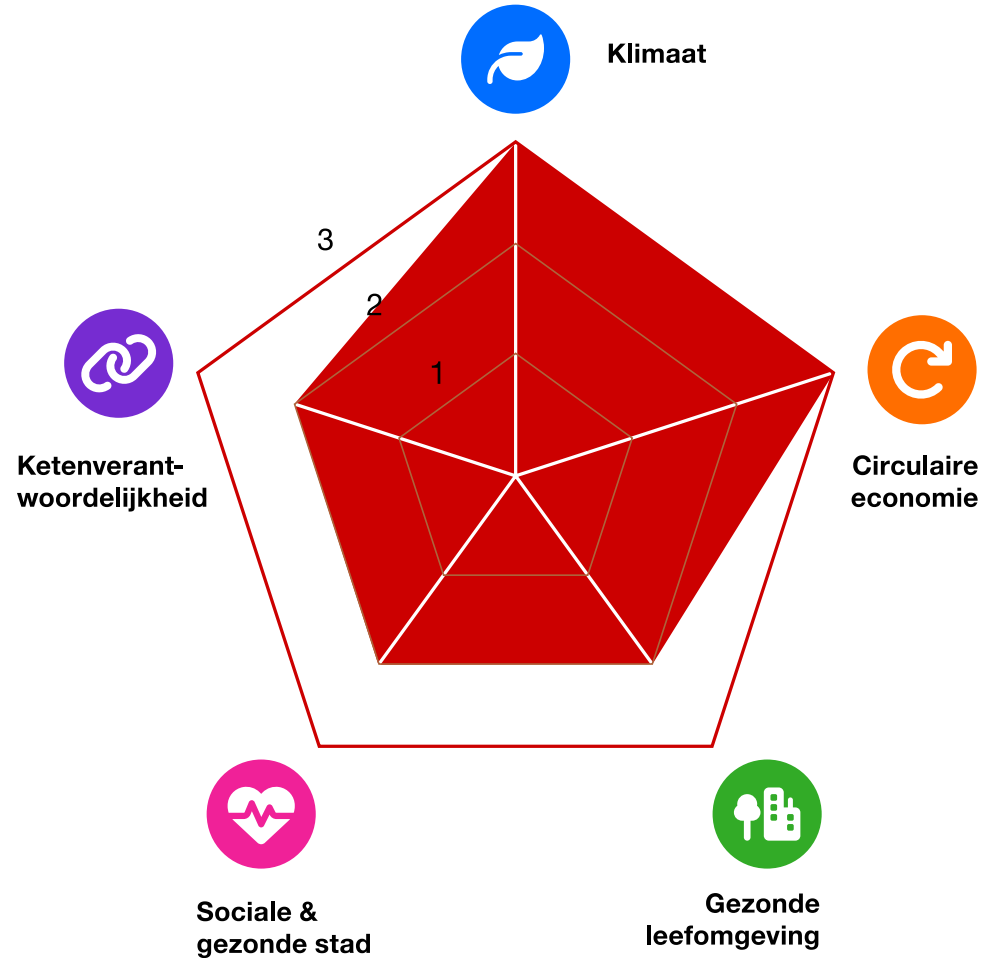
Deze categorie omvat het maatschappelijke vastgoed van de gemeente Utrecht. Van schoolgebouwen tot sportaccommodaties en van monumenten als de Domtoren tot buurthuizen en van (fiets)parkeervoorzieningen tot theaters en zwembaden. Het gaat om zo'n 930 panden en 394 hectare grond. Binnen de categorie vastgoed zijn er grofweg drie soorten aanbestedingen: 1) inhuur van architecten, ontwerpteams, adviseurs en projectleiders, 2) investeringen in renovaties en nieuwbouw, 3) instandhoudingscontracten voor onderhoud aan bestaande panden.

Ambitiweb:

De Vastgoedorganisatie Utrecht heeft als doel om mens- en milieubewust te bouwen aan het gemeenschappelijke vastgoed dat bijdraagt aan gezond stedelijk leven. Over deze doelstelling wordt gerapporteerd via het Meerjaren Perspectief Utrechts Vastgoed 2023. Schoolgebouwen moeten zo energieneutraal mogelijk zijn. Waar dat financieel-technisch mogelijk is renoveren we liever dan dat we sloop-nieuwbouw plegen. Ook besteden we aandacht aan het energiezuiniger maken van onze panden waar dat mogelijk is. We zoeken waar mogelijk naar innovatieve contractvormen om meer resultaten te bereiken binnen de geldende beleidskaders en wetgeving.

Goede voorbeelden:

Demontage pilot Utrechtse bazaar, waarbij materialen lokaal zijn hergebruikt, ontwikkeling Cultuurplein Berlijnplein, circulaire pilot kleedruimtes Lunetten en renovatie van het Stadhuis. Bij recent aanbestede prestatiecontracten voor daken en gevelonderhoud zijn aanvullende duurzaamheidsmaatregelen opgenomen.

8. Facilitair en huisvesting

Beschrijving:

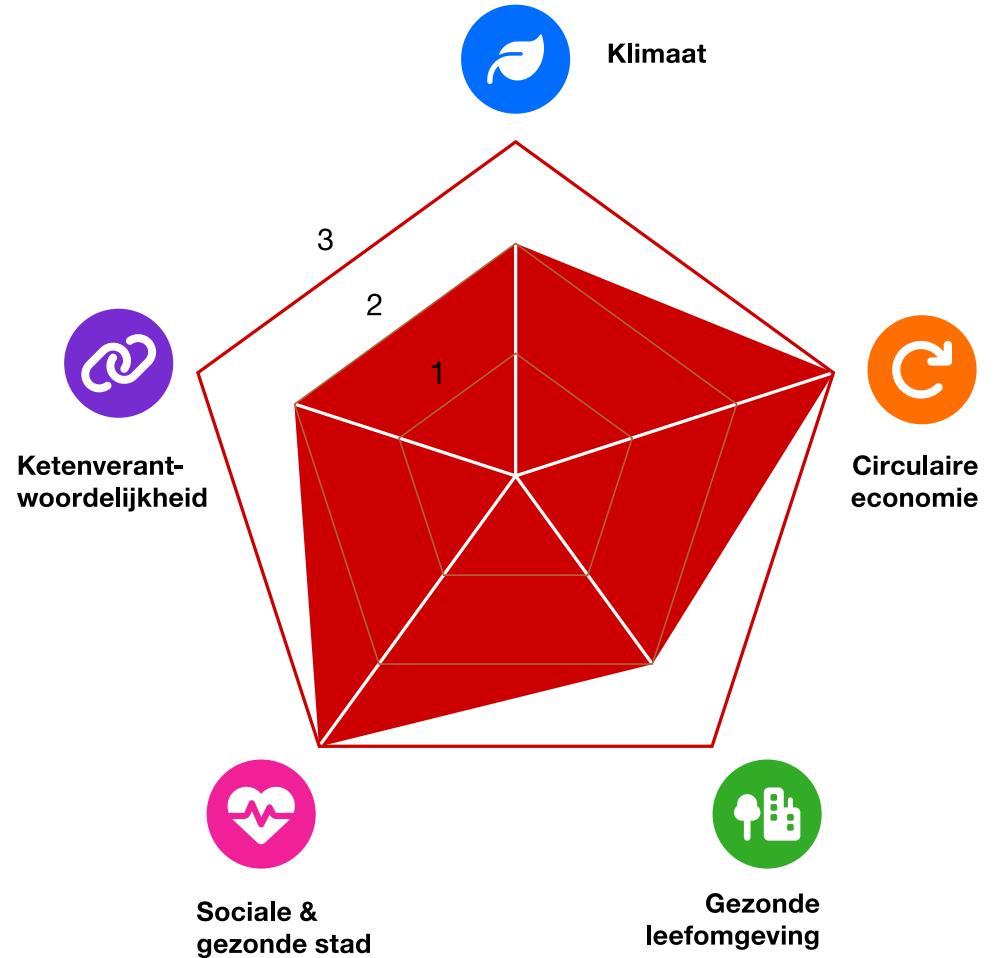
In deze categorie gaat het om de inkoop van facilitaire diensten en producten zoals: schoonmaakdiensten en hygiëneproducten, print- en drukwerk, warme- en koude dranken(automaten) en catering. Ook gaat het om kantoormeubilair, verlichting en de indeling van onze kantoorgebouwen (werken 3.0).

Ambitieweb:

Utrecht heeft hoge ambities op het gebied van duurzaamheid en neemt dit standaard mee in al haar aanbestedingen. Dat geldt ook voor aanbestedingen in het facilitaire domein. In de vastgestelde visie voor Facilitair & Huisvesting (F&H) is bij de ambities opgenomen dat klimaat (energietransitie, circulariteit, duurzaamheid, adaptatie, mobiliteit) belangrijk is in de bedrijfsprocessen van F&H. Ook zorgen we voor een duurzame, groene en toekomstbestendige F&H organisatie. Het ambitieniveau ligt tenminste op niveau 2 en voor circulaire economie en gezonde & sociale stad op niveau 3.

Goede voorbeelden:

Duurzaam inkopen is al lange tijd de standaard bij F&H. Voorbeelden zijn: hergebruik van kantoormeubilair, inzet om minder print- en drukwerk en minder kantoorartikelen, quasi-inbesteden schoonmaak aan UW, in dienst nemen van beveiligers, fair-trade koffie en thee. De catering is duurzaam, gezond en inclusief ingekocht en verder is de toegankelijkheid van onze gebouwen voor mensen met een fysieke en gezichtsbeperking geborgd en zijn er kolfruimtes en bezinningsruimtes.

9. ICT

Beschrijving:

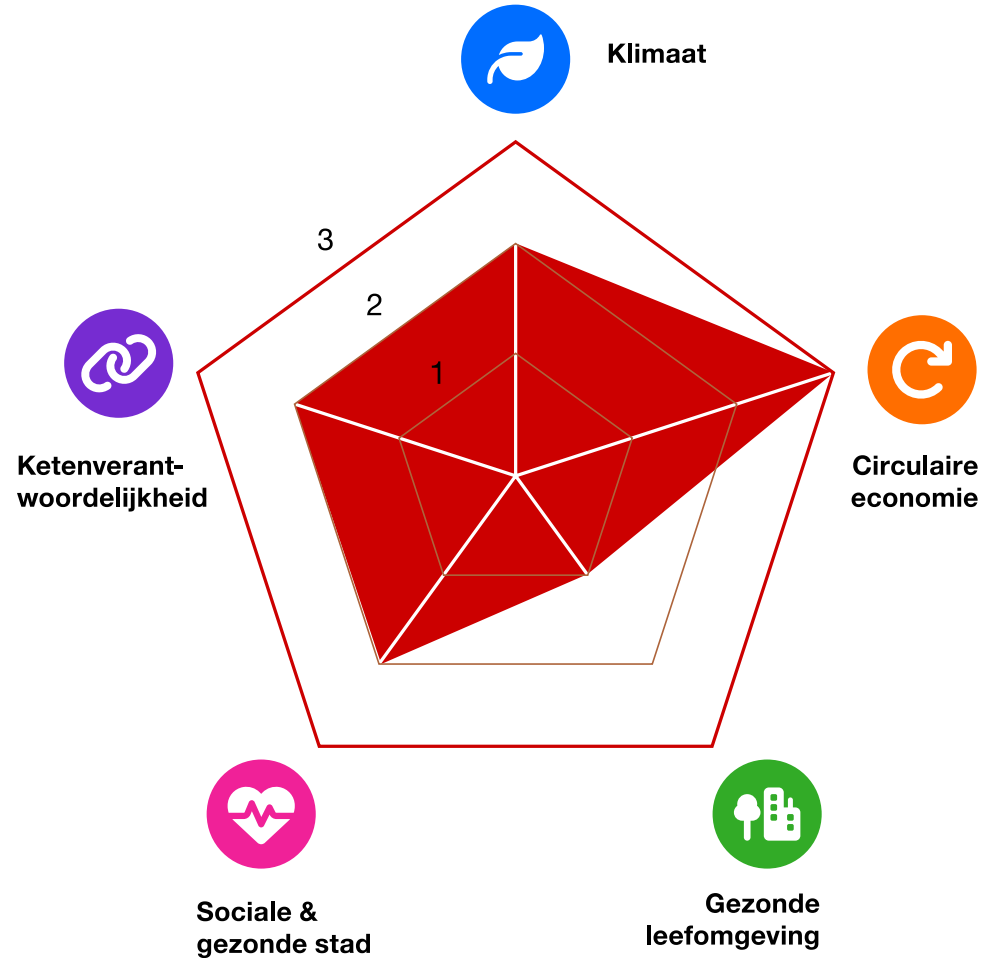
Deze categorie betreft de inkoop van alle benodigde ICT hardware en software voor de gemeentelijke organisatie. Ook vallen storage, hosting, end user hardware, operating systemen en applicaties die nodig zijn voor het dagelijkse werk van de medewerkers van de gemeente in deze categorie.

Ambitieweb:

Bij de inkoop van ICT hardware en software liggen er kansen om bij te dragen aan sociaal inkoop, met oog voor duurzaamheid & circulaire economie. Echter, de productieketens van ICT-hardware zijn complex en internationaal; als gemeente kun je hier weinig rechtstreekse invloed op uitoefenen. De gemeente sluit zich wel aan bij landelijke initiatieven om gezamenlijk kennis ontwikkelen over deze complexe markt. De gemeente heeft wel invloed op hoe we de middelen die wij inkoop gebruiken en hoe we ermee omgaan bij afschrijving. De ambitie is dan ook om daar waar we invloed hebben, deze te benutten.

Goede voorbeelden:

Onze afgeschreven hardware wordt ingezet bij mbo-scholen in de regio. Recent zijn een aantal collega's aangesloten bij de buyer group ICT. En verder worden de landelijke MVI-criteria standaard overgenomen bij alle aanbestedingen.

10. Eigen vaar- en voertuigen

Beschrijving:

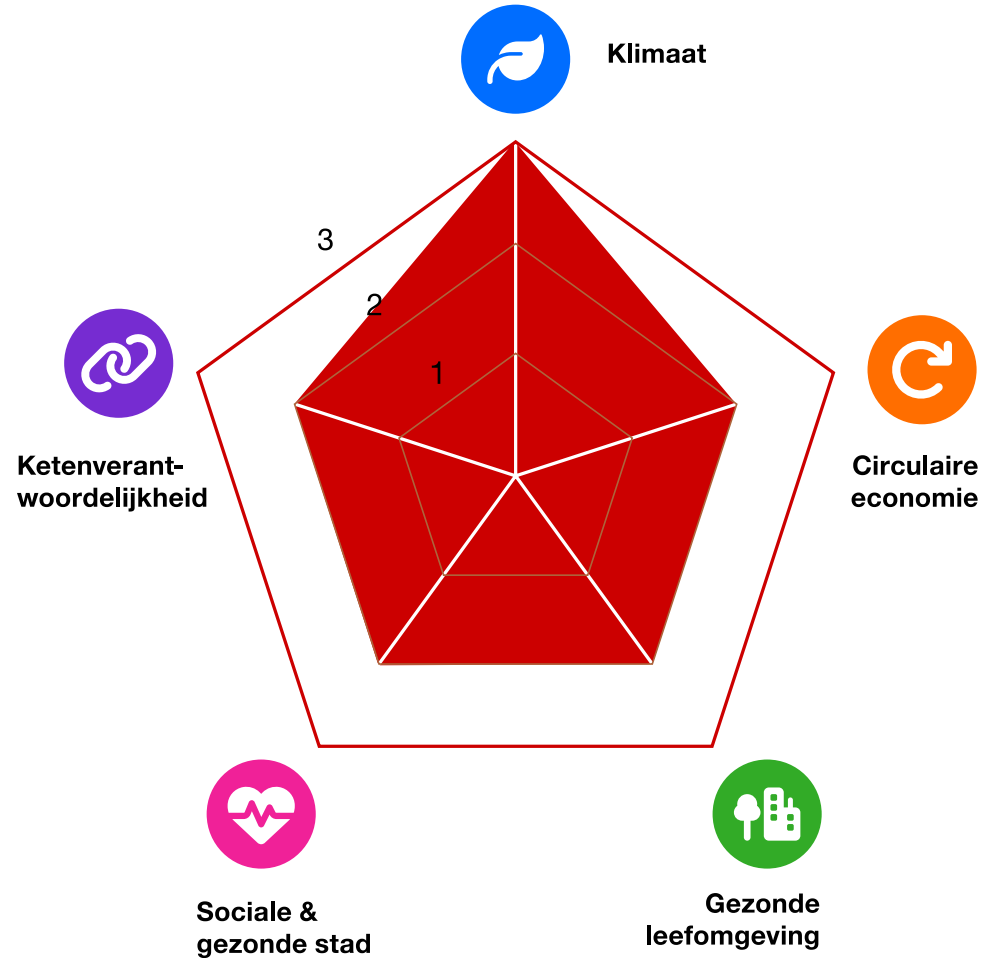
In deze categorie vallen eigen vaar- en voertuigen en werktuigen. Hierbij moet gedacht worden aan vaartuigen, waarmee afval wordt opgehaald, personenauto's en busjes, voertuigen voor inzameling van afval, veegvoertuigen en grafdelfmachines. En ook de bijbehorende brandstoffen, het onderhoud en schadeherstel. In totaal gaat het gemeente breed om 480 gemotoriseerde voertuigen.

Ambitieweb:

De gemeente werkt aan een gezonde en leefbare omgeving en dus sturen we op zo min mogelijk schadelijke uitstoot als gevolg van transport. Voor ons eigen wagenpark geldt dat er al jaren gewerkt wordt aan het steeds schoner worden van onze eigen voer- en vaartuigen. Ook heeft de gemeente recent het convenant Schoon- en Emissieloos Bouwen (SEB) ondertekent. Daarbij is ook gekeken naar wat er nodig is om de verduurzaming van ons eigen wagenpark te versnellen.

Goede voorbeelden:

Voor de binnenstad is het uitgangspunt "varen waar het kan, rijden waar het moet". De vaartuigen zijn hybride, maar varen in de praktijk nauwelijks op fossiele brandstof. Een aanzienlijk deel (meer dan 90%) van de personenauto's is al elektrisch, evenals een deel van de bestelbusjes. Zware voertuigen rijden op HVO30, een mengsel van diesel en 30% biobrandstof. Het wagenpark wordt steeds schoner. Er is veel aandacht voor lokaal inkopen en social return. Er wordt veel geïnvesteerd in leerlingen (monteurs), omdat er een koppeling is met ROC & IW Midden. Onderhoud aan het wagenpark (in geval van koop) gebeurt zoveel mogelijk bij lokale bedrijven.

11. Afvalinzameling & verwerking

Beschrijving:

De categorie afvalverwerking gaat over het inzamelen en verwerken van het huishoudelijke afval en voor een deel ook bedrijfsafval binnen de gemeente Utrecht. Het inzamelen doet de gemeente zelf met eigen medewerkers en de inkoop van de afvalverwerking gebeurt via de Gemeenschappelijke regeling Afvalverwijdering Utrecht (GR AVU).

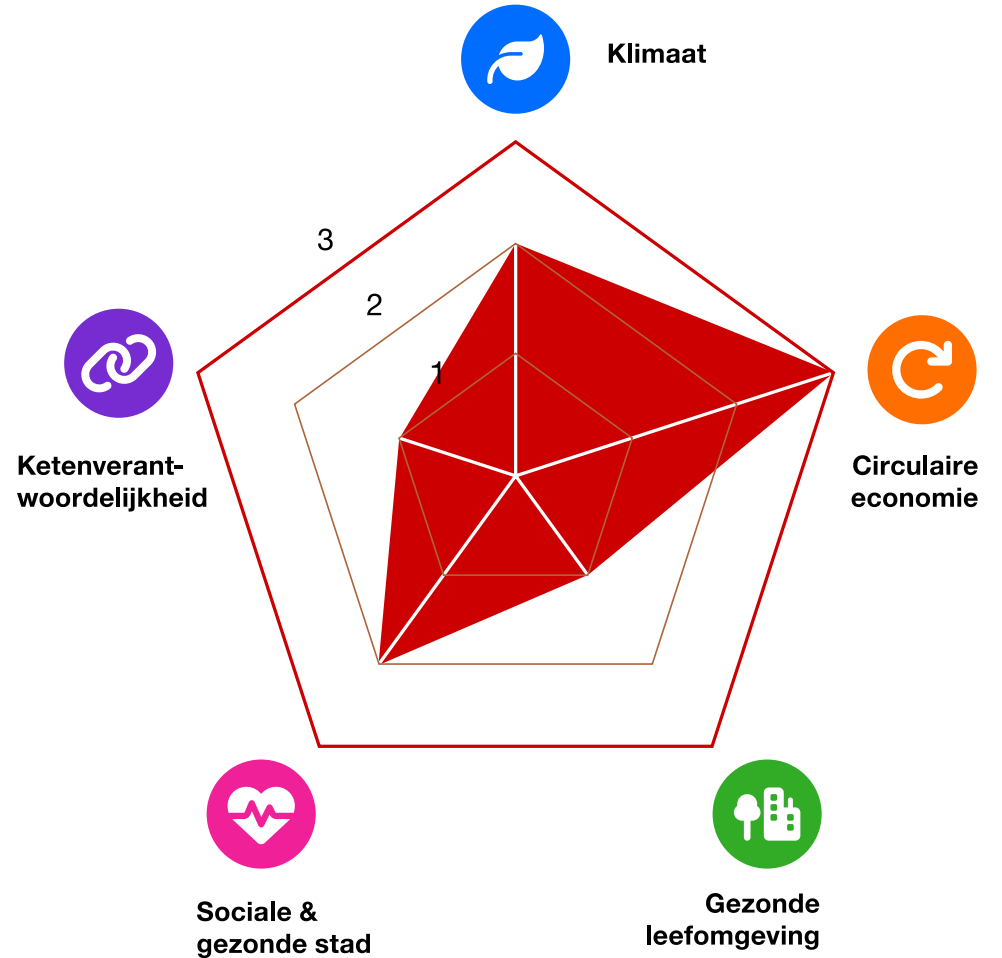
Ambitieweb:

Utrecht wil een circulaire stad zijn en zet al jaren in op een zo hoog mogelijk percentage recycling van huishoudelijk afval.

Goede voorbeelden:

De putten van de ondergrondse containers zijn gemaakt van circulair beton. We werken met vulgraadsensoren op de ondergrondse containers om dynamisch inzamelen mogelijk te maken (inzamelen wanneer de containers echt vol zijn en dus ritreductie). Bij de textielaanbesteding via de GR AVU is ingezet op duurzaamheid en transparantie in de keten.

Lopende trajecten: innovatiepartnerschap samen met Rotterdam en de pilot met cocons rondom de inzameling van groente-, fruit- en etensresten bij hoogbouw.

12. Sociaal domein

Beschrijving:

Het sociaal domein is de grootste inkoopcategorie binnen de gemeente Utrecht. Dit gaat om diensten voor Werk & Inkomen, zoals begeleiding van werkzoekenden. En diensten voor Maatschappelijke Ontwikkeling, zoals de buurtteams, jeugdzorg, welzijn in de wijk/ sociale basis, hulp en ondersteuning vanuit de WMO, onderwijs/ kinderopvang, vrijwilligerswerk en mantelzorg, nieuwkomers en opvang van dak- en thuislozen.

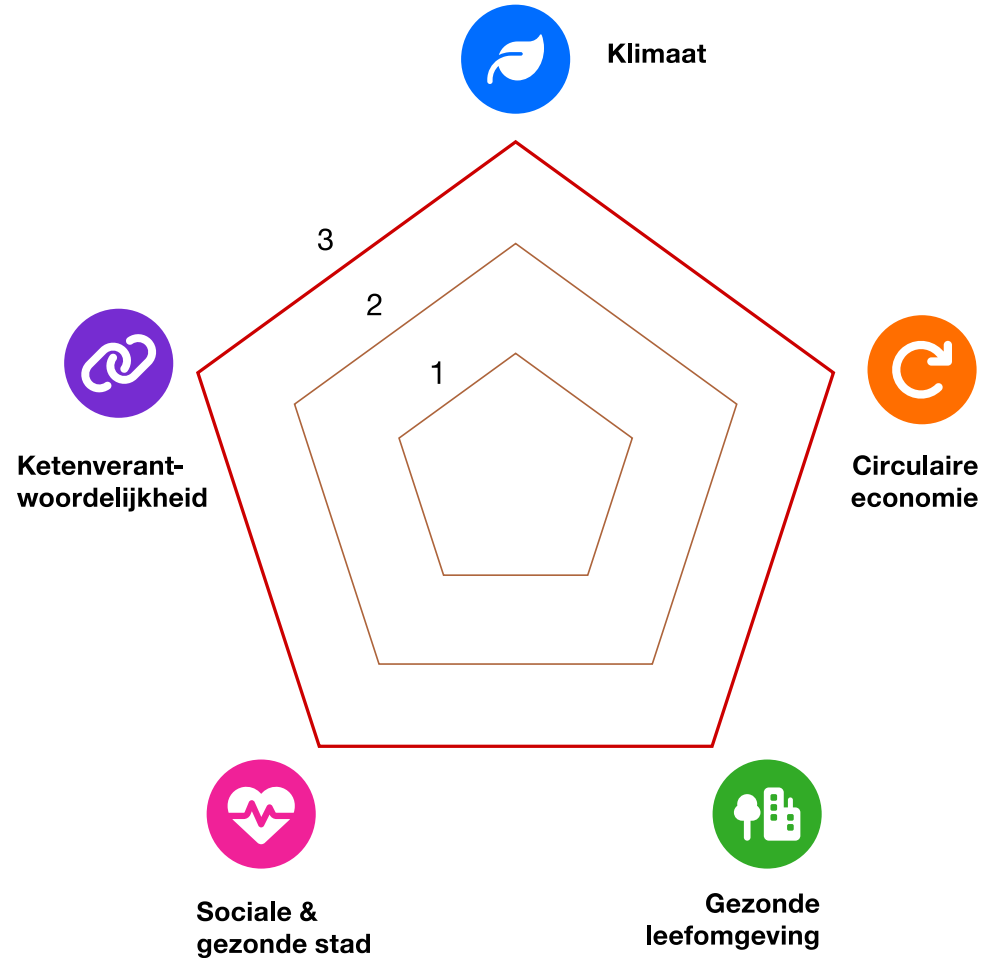
Ambitieweb:

Het sociaal domein was geen onderdeel van het vorige actieplan MVI, omdat dit werd opgesteld toen deze diensten nog door de Rijksoverheid werden ingekocht. Aanbestedingen in het sociaal domein bieden bij uitstek kans voor maatschappelijke impact. Met name voor de sociale doelstellingen, zoals gezondheid, diversiteit & inclusie en het verkleinen van ongelijkheid in de stad. Voor wat betreft de klimaat- en grondstoffenimpact blijkt uit de spendanalyse dat de impact per uitgegeven euro relatief laag is, maar vanwege de grote omvang van de spend heeft het sociaal domein toch ook impact op de thema's klimaat en grondstoffen. De inkopen binnen het sociaal domein zijn heel divers. We brengen de komende tijd op maat per aanbesteding de kansen in beeld.

Goede voorbeelden:

Wmo-hulpmiddelen niet langer inkopen, maar leasen als dienst voorkomt verspilling van hulpmiddelen.

Doelgroepenvervoer is gegund op zo schoon mogelijk transport.

Bijlage 2: Evaluatie actieplan MVI 2017-2022

In 2022 lieten we de inzet op MVI vanaf het opstellen van het eerste actieplan in 2017 evalueren door een extern adviesbureau⁹. Uit deze evaluatie kwamen een aantal aanbevelingen naar voren. Deze aanbevelingen zijn verwerkt en vormen de zes verbeterpunten van dit uitvoeringsprogramma.

Over opdrachtgeverschap

- Creëer eigenaarschap bij interne opdrachtgevers om te zorgen dat projecten op MVI worden aangestuurd;
- Borg MVI in projectopdrachten, wat verder gaat dan het formulier aanbestedingsaanpak. Leidende principes, zoals 'MVOI-tenzij', vormen daarbij de basis;
- Maak integrale budgetafwegingen om te kunnen komen tot een financiële afweging over de hele levenscyclus van een product of werk.

Over inkoop

- Sluit aan bij nationale ontwikkelingen om eenduidigheid naar marktpartijen te creëren;
- Organiseer contractmanagement om te borgen dat MVI-prestaties worden nagekomen;
- Neem beheerders mee om te zorgen dat duurzame oplossingen in de praktijk (vooral in de openbare ruimte) daadwerkelijk kunnen landen.

Over randvoorwaarden

- Werk toe naar effectmonitoring om de gerealiseerde impact beter inzichtelijk te maken;
- Investeer in kennisopbouw en -deling om effectiever van elkaar te leren;
- Actualiseren kansrijke projecten blijvend.

9 [Document Viewer - U-reka Gemeente Utrecht](#)

Bijlage 3: Overzicht beleidsdocumenten

Beleid op het thema Klimaat

Geldende beleidsdocumenten:

- Aanpak zon op dak en netoplossingen;
- Mobiliteitsplan 2040;
- Regionaal uitvoeringsprogramma 1.0 (RES U16);
- Uitvoeringsprogramma elektriciteitsinfrastructuur en netcongestie;
- Nota Inkoop en Contractmanagement.

Beleidsdocumenten die nog in ontwikkeling zijn:

- Klimaatvisie Utrecht.

Beleid op het thema Circulaire economie

Geldende beleidsdocumenten:

- Actieprogramma Utrecht Circulair 2020-2023;
- Nota Inkoop en Contractmanagement;
- Visie Utrecht Circulair 2050.

Beleidsdocumenten die nog in ontwikkeling zijn:

- Beleidsnota Utrecht Circulair 2030.

Beleid op het thema gezonde leefomgeving

Geldende beleidsdocumenten:

- Ruimtelijke Strategie Utrecht;
- Nota Gezondheid voor Iedereen;
- Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte;
- Groenstructuurplan;
- Bomenbeleid;
- Nota Dierenwelzijn;
- Gedragscode Soortenbescherming;
- Nota Utrechtse soortenlijst;
- Beleidsnota Geluid en Trillingen Utrecht;
- Luchtkwaliteitsbeleid en -uitvoeringsprogramma 'Utrecht kiest voor gezonde lucht';
- Actieplan Schoon Vervoer;
- Nota Bodembeheer;
- Visie Klimaatadaptatie;
- Nota Inkoop en Contractmanagement
- Beleidsnota Spelen in je eigen buurt
- Sportagenda 2021

Beleidsdocumenten die nog in ontwikkeling zijn:

- Beleidsnota Gezondheid 2024-2027 (ontwerpnota)
- Nota luchtkwaliteit
- nota bodem, ondergrond

Beleid op het thema sociale & gezonde stad:

Geldende beleidsdocumenten zijn onder andere:

- Nota Gezondheid voor Iedereen
- Actieagenda 2019 en verder: Utrechters schuldenvrij;
- Kadernota Participatie en Inkopen;
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning;
- Beleidsnota Financiële bestaanszekerheid 2024-2028 'Gelijke kansen voor een zeker bestaan';
- Beleidsnota Gezondheid 2024-2027 'Samen Gezondheidsverschillen verkleinen';
- Beleidsnota Inclusie & diversiteit 2024-2033 'Tot je recht komen';
- Beleidsnota Werk- en re-integratie;
- Beleidsnota WMO 2024-2034 'Samen leven, samen zorgen';
- Uitgangspunten van Uitgangspunten Onderdelen van de Sociale basis en Basiszorg 2025-2035
- Nota Inkoop en Contractmanagement.

Beleid op het thema ketenverantwoordelijk

Geldende beleidsdocumenten:

- Nota Inkoop en Contractmanagement.

Bijlage 4: Impactanalyse CE Delft

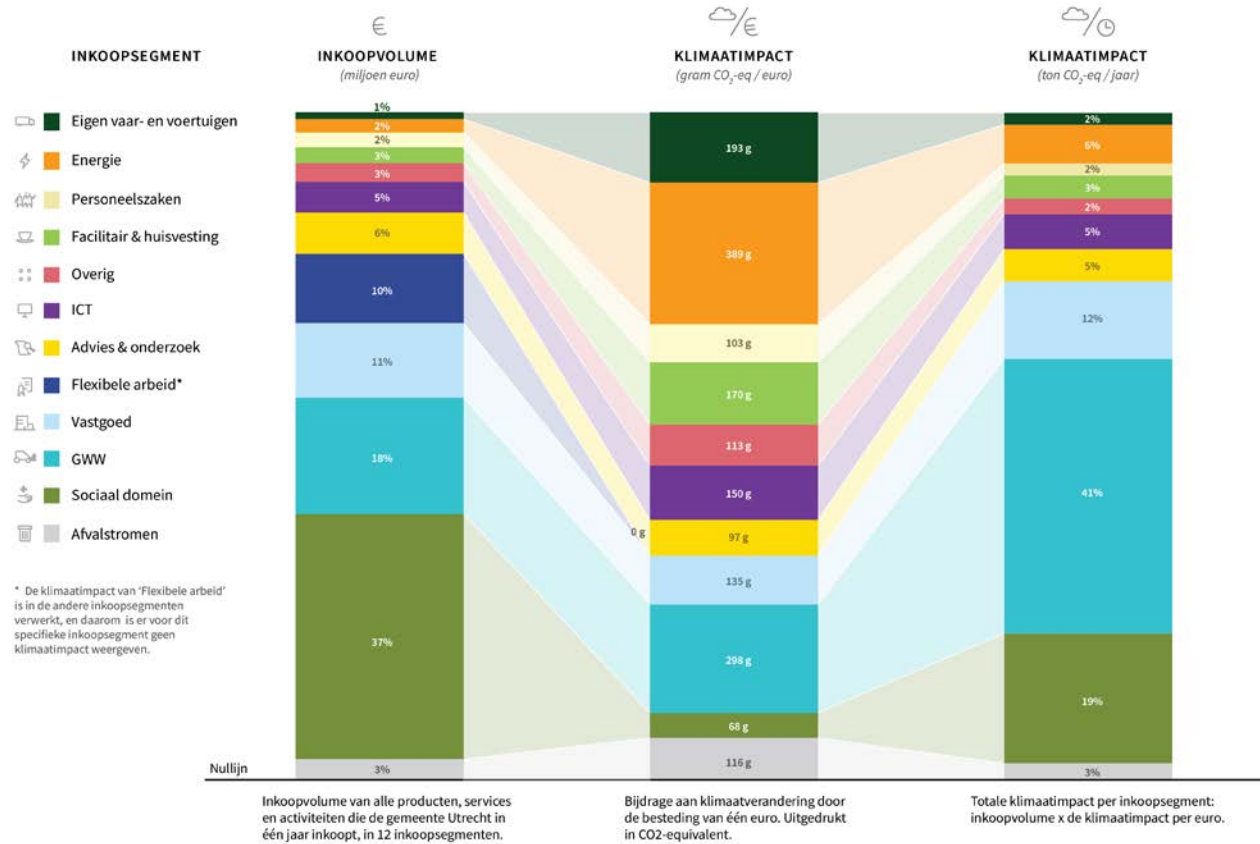
De gemeente Utrecht koopt jaarlijks voor zo'n 700 miljoen aan producten, diensten en werken in voor haar inwoners en de eigen organisatie. CE Delft bracht in kaart wat de impact hiervan is op het klimaat en op grondstoffenuitputting, en hoe de verschillende inkoopcategorieën bijdragen aan deze impact. Met deze inzichten kunnen we binnen onze MVOI aanpak focus aanbrengen op de categorieën waar de meeste impact in zit.

Klimaatimpact

Menselijke activiteit zorgt voor uitstoot van broeikasgassen, waardoor de temperatuur wereldwijd stijgt. Dit milieueffect wordt vooral veroorzaakt door de uitstoot van fossiele CO₂ door de verbranding van petrochemische producten. Het komt ook af van andere broeikasgassen, zoals methaan, lachgas en gefluoreerde gassen.

In totaal droeg het inkoopsegment 'GWW' ruim 40% bij aan de totale klimaatimpact van de inkoop van de gemeente Utrecht, gevolgd door 'Sociaal domein' (19%), 'Vastgoed' (12%) en 'Energie' (6%). 'ICT', 'Facilitair & huisvesting' droegen elk zo'n 3% tot 5% bij aan de totale klimaatimpact.

De totale klimaatimpact van het inkoopsegment 'GWW' is dus ruim twee keer zo groot als die van 'Sociaal domein', ondanks dat de uitgaven van 'GWW' de helft lager zijn. Dit komt doordat de impact per uitgegeven euro van 'GWW' relatief groot is, terwijl de impact per uitgegeven euro van 'Sociaal domein' juist relatief laag is. Binnen de 'GWW' worden namelijk grote hoeveelheden materiaal ingekocht, waaronder materialen met een hoge klimaatimpact zoals beton, asfalt en staal. Binnen 'Sociaal domein' gaan uitgaven daarentegen voornamelijk naar services met een relatief lage klimaatimpact, zoals de inzet van zorgpersoneel.

Afbeelding 4: klimaatimpact per inkoopsegment

Bijlage 5: Activiteitenplanning

Betere vertaling van MVOI-thema's naar inkooprichtlijnen

● Thema: Klimaat

4. Ondersteunen bij besluitvorming over certificeren op de CO₂ prestatieladder;

Verantwoordelijk: Ruimte
Wanneer: 2024

5. Uitvoeren van ontwikkeltraject ontwerpen, inkopen & monitoring met MKI voor de openbare ruimte (relevant voor circulair én klimaat).

Verantwoordelijk: Ruimte & Stadsbedrijven
Wanneer: 2024-2025

● Thema: Circulaire economie

6. Uitvoeren van onderzoek naar indicatoren om circulariteit meetbaar te maken (loopt i.s.m. G4 en Rijk);

Verantwoordelijk: Ruimte
Wanneer: 2024

7. Opnemen van hergebruik van materialen bij projecten in de openbare ruimte in standaard werkprocessen;

Verantwoordelijk: Ruimte & Stadsbedrijven
Wanneer: 2024

8. Verstevigen samenwerking met ketenpartners om inkooprichtlijnen circulair inkopen te verbeteren.

Verantwoordelijk: Ruimte & FIJ

● Thema: Gezonde leefomgeving

9. Implementeren inkooprichtlijnen vanuit convenant Schoon & Emissieloos Bouwen (SEB), door college getekend op 24 oktober 2023;

Verantwoordelijk: Ruimte
Wanneer: 2024-2030

10. Implementeren inkooprichtlijnen + BLVC-aanpassing op bouwlogistiek (conform uitvoeringsprogramma Bouwlogistiek, collegebesluit juni 2023).

Verantwoordelijk: Ruimte
Wanneer: 2024-2030

● Thema: Sociale & gezonde stad

11. Uitwerken inkooprichtlijnen gezondheid;

Verantwoordelijk: VG & FIJ
Wanneer: 2024-2025

12. Uitwerken inkooprichtlijnen diversiteit & inclusie;

Verantwoordelijk: MO & FIJ
Wanneer: 2024-2025

13. Branche specifieke aanpak social return (door)ontwikkelen voor kansrijke sectoren vanuit het arbeidsmarktprogramma Werk voor Iedereen;

Verantwoordelijk: W&I & FIJ
Wanneer: 2024-2025

14. Op basis van gegevens van de organisatieonderdelen kansrijke aanbestedingen vroegtijdig in kaart brengen met het afwegingskader en kansen concretiseren in (maatwerk) uitvraag bij aanbestedingen.

Verantwoordelijk: FIJ

Wanneer: 2024-2025

15. Verstevigen van de inzet op bewustwording van kansen om in te kopen bij óf opdrachten voor te behouden aan impact ondernemers.

Verantwoordelijk: FIJ

Wanneer: 2024-2025

Thema: Ketenvaerwoordelijkheid

16. Uitwerken inkooprichtlijn risicosectoren;

Verantwoordelijk: FIJ

Wanneer: 2024-2025

17. Inzetten op kennisopbouw rondom ketenvaerwoordelijkheid & CSRD.

Verantwoordelijk: FIJ

Wanneer: 2024-2025 Betere vertaling van MVOI-thema's naar inkooprichtlijnen

Versterken opdrachtgeven met impact

15. Uitwerken en laten vaststellen van MVOI plannen per inkoopcategorie door de intern opdrachtgevers;

Verantwoordelijk: alle OO's & FIJ
Wanneer: 2024-2025

16. Opstellen van afwegingskader marktbenadering, innovatieruimte en contractvormen voor intern opdrachtgevers.

Verantwoordelijk: FIJ
Wanneer: 2024-2025

MVOI standaardiseren in het inkoopproces & contractmanagement

17. Sturen op updaten centrale inkoopkalenders door opdrachtgevers;

Verantwoordelijk: FIJ
Wanneer: 2024

18. Beschikbaar stellen MVOI toolbox en voorzien van een overkoepelende wegwijzer;

Verantwoordelijk: FIJ
Wanneer: 2024

19. Ontwikkelen van handvatten voor verwerken MVOI-afspraken in contractmanagementproces.

Verantwoordelijk: FIJ
Wanneer: 2024-2025

Verbeteren van monitoring

20. Inspanningsmonitoring voor projecten automatiseren t.b.v. uniforme MVOI-rapportage;

Verantwoordelijk: FIJ
Wanneer: 2024-2025

21. Ontwikkelen KPI's en meetinstrumenten voor effectmonitoring MVOI thema's, inclusief vertaling naar contractmanagement;

Verantwoordelijk: FIJ & Ruimte
Wanneer: 2024

22. Stapsgewijs implementeren van effectmonitoring op de MVOI thema's;

Verantwoordelijk: FIJ & Ruimte
Wanneer: 2025

23. Opnemen procesmonitoring & MVOI-rapportage in de gemeentelijke P&C cyclus.

Verantwoordelijk: FIJ
Wanneer: 2025

Inzet op communicatie

24. Opstellen & implementeren communicatieplan t.b.v. interne en externe communicatie.

Verantwoordelijk: FIJ & Ruimte
Wanneer: 2024

Inzet op kennisontwikkeling

25. Opstellen & implementeren van kennisontwikkelingsplan MVOI voor zowel interne als externe kennisopbouw.

Verantwoordelijk: FIJ
Wanneer: 2024

Bijlage 6: Uitleg afbeeldingen 4 en 5

Afbeelding 4 op pagina 41:

Dit figuur geeft inzicht in de klimaatimpact van alle inkoopsegmenten van de gemeente Utrecht in 2022, verdeeld over de verschillende inkoopsegmenten.

De inkoopsegmenten zijn: Eigen vaar- en voertuigen, energie, personeelszaken, facilitair & huisvesting, overig, ICT, Advies & onderzoek, Flexibele arbeid, vastgoed, grond-, weg- en waterbouw, sociaal domein en afvalstoffen. De klimaatimpact van flexibele arbeid is verwerkt in de verschillende inkoopsegmenten, dus daar is geen klimaatimpact voor weergegeven in de figuur.

In de eerste kolom is het inkoopvolume weergegeven van alle producten, services en activiteiten die de gemeente Utrecht inkoop in één jaar, verdeeld over 12 inkoopsegmenten. In de tweede kolom staat de bijdrage aan klimaatverandering door de besteding van één euro, uitgedrukt in CO₂-equivalent. In de derde kolom staat de totale klimaatimpact van het inkoopsegment: het inkoopvolume keer de klimaatimpact per euro.

Hier volgen de getallen per inkoopsegment:

- Eigen vaar- en voertuigen: 1% van het inkoopvolume, 193 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 2% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Energie: 2% van het inkoopvolume, 389 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 6% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Personeelszaken: 3% van het inkoopvolume, 102 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 2% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.

- Facilitair & huisvesting: 3% van het inkoopvolume, 170 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 3% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Overig: 3% van het inkoopvolume, 113 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 2% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- ICT: 5% van het inkoopvolume, 150 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 5% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Advies & onderzoek: 6% van het inkoopvolume, 97 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 5% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Flexibele arbeid: 10% van het inkoopvolume, 0 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 0% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Vastgoed: 11% van het inkoopvolume, 135 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 12% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Grond-, weg- en waterbouw: 18% van het inkoopvolume, 298 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 41% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Sociaal domein: 37% van het inkoopvolume, 68 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 19% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Afvalstoffen: 3% van het inkoopvolume, 116 gram CO₂ equivalent per uitgegeven euro, 3% van de totale klimaatimpact van alle inkoopsegmenten in 2022.

Afbeelding 5 op pagina 42:

Dit figuur geeft inzicht in de grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten van de gemeente Utrecht in 2022, verdeeld over de verschillende inkoopsegmenten.

De inkoopsegmenten zijn: Eigen vaar- en voertuigen, energie, personeelszaken, facilitair & huisvesting, overig, ICT, Advies & onderzoek, Flexibele arbeid, vastgoed, grond-, weg- en waterbouw, sociaal domein en afvalstoffen. De grondstoffenuitputting van flexibele arbeid is verwerkt in de verschillende inkoopsegmenten, dus daar is geen impact voor weergegeven in de figuur.

In de eerste kolom is het inkoopvolume weergegeven van alle producten, services en activiteiten die de gemeente Utrecht inkoop in één jaar, verdeeld over 12 inkoopsegmenten. In de tweede kolom staat de bijdrage aan de uitputting van fossiele en minerale grondstoffen door de besteding van één euro, uitgedrukt in kritieke grondstoffen-equivalent. In de derde kolom staat de totale grondstoffenuitputting van het inkoopsegment: het inkoopvolume keer de grondstoffenuitputting per euro.

Hier volgen de getallen per inkoopsegment:

- Eigen vaar- en voertuigen: 1% van het inkoopvolume, 3 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 0% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Energie: 2% van het inkoopvolume, 11 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 2% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Personeelszaken: 3% van het inkoopvolume, 7 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 1% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Facilitair & huisvesting: 3% van het inkoopvolume, 12 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 3% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Overig: 3% van het inkoopvolume, 1 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 0% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- ICT: 5% van het inkoopvolume, 10 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 4% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Advies & onderzoek: 6% van het inkoopvolume, 4 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 2% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Flexibele arbeid: 10% van het inkoopvolume, 0 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 0% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Vastgoed: 11% van het inkoopvolume, 10 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 10% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Grond-, weg- en waterbouw: 18% van het inkoopvolume, 42 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 66% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Sociaal domein: 37% van het inkoopvolume, 4 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, 12% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.
- Afvalstoffen: 3% van het inkoopvolume, -147 gram grondstoffenuitputting per uitgegeven euro, -38% van de totale grondstoffenuitputting van alle inkoopsegmenten in 2022.

Colofon

Uitgave

Gemeente Utrecht

Uitvoeringsprogramma Maatschappelijk Verantwoord
Opdrachtgeven en Inkopen

In opdracht van

Financien, Inkoop en Juridische zaken

Vormgeving

Public Cinema

Rapportage

Datum: 19 maart 2024

Kenmerk: 12192145

Versie: Uitvoeringsprogramma Maatschappelijk
Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen

